

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

Karel Johannes Vähi

**Kooli mainekujunduse aspektid Tallinna Prantsuse Lütseumi
õpilaste perspektiivist**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Mari-Liis Tikerperi, MA

Tartu 2022

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. TÖÖ TEOREETILISED LÄHTEKOHAD	5
1.1. <i>Maine, imago ja identiteedi mõistmine.....</i>	<i>6</i>
1.2. <i>Õppeasutuste maine kujunemine</i>	<i>8</i>
1.3. <i>Kooli kui organisatsiooni maine tähtsus</i>	<i>9</i>
1.4. <i>Kooli maine kujundajad</i>	<i>10</i>
1.5. <i>Tallinna Prantsuse Lütseum kui eliitkool</i>	<i>13</i>
1.6. <i>Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused</i>	<i>14</i>
2. UURIMISMEETOD JA VALIM	16
2.1. <i>Andmekogumismeetod</i>	<i>16</i>
2.2. <i>Valimi kirjeldus</i>	<i>18</i>
3. TULEMUSED	19
3.1. <i>Hinnang oma koolile</i>	<i>19</i>
3.2. <i>Eliitkooli maine</i>	<i>21</i>
3.3. <i>Maine olulisus õpilaste vaates.....</i>	<i>23</i>
3.4. <i>Kooli maine kujundajad</i>	<i>27</i>
4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON.....	31
4.1. <i>Meetodi kriitika ja edasised uuringuvõimalused.....</i>	<i>36</i>
KOKKUVÕTE	38
SUMMARY	40
KASUTATUD KIRJANDUS.....	42
LISA 1. ANKEET	46

SISSEJUHATUS

Ühiskonna avatuse ja inimeste laiemal info kättesaadavuse kontekstis tuleb pöörata üha suuremat tähelepanu iga organisatsiooni mainele ja kuvandile (Brown jt, 2016) selleks, et ühelt poolt käia kaasas võimalustega seda enda kasuks ära kasutada. Teisalt aga võivad need mängida olulist rolli ka organisatsiooni jätkusuutlikkuses ja võimes oma eesmärged saavutada (Vaarik, 2014). Eriti, kui selleks organisatsiooniks on haridusasutus, mille puhul võib tegevusetus viia kriitilisemate tagajärgedeni, nagu negatiivne meediakajastus või suutmatus oma kuvandit kontrollida (Jürgen, 2016). Empiirilisi uuringuid sel teemal on vähe, mis tõstatab omakorda küsimuse, kas ja kuidas koolide juhid üldse kujundavad koolide kommunikatsiooni ning käivad kaasas kommunikatsioonipraktikate muutusega (Breiter ja Ruhe, 2018).

Maine tähtsust ja suhtekorralduse rolli haridusasutustes on eriti Eesti, aga ka maailma kontekstis vähe uuritud (Breiter ja Ruhe, 2018; Tikerperi, 2020) ja seetõttu ei osata ka organisatsioonides endis selles näha võimalust või vajadust sellega tegeleda. Maine kujunemisel mängivad olulist rolli kõik sellesse kaasatud osapooled (Brown jt, 2016).

Teema on Eestis olnud vähemal või rohkemal määral pidevalt aktuaalne ning on avaldunud eriti hetkedel, mil on avalikustatud koolide riigieksamite tulemustest lähtuvaid pingeridasid, kus eeskätt paistavad silma mainekad ja populaarsed ning paremaid tulemusi saavutavad koolid, mille tõttu on tugevalt esile kerkinud ka „eliitkooli“ mõiste (Kerb, 2011; Lauri ja Põdra, 2011). Samas räägitakse üha enam kooli individuaalsusest ja erinevatest teguritest, mis peaksid kooli mainet kujundama (Sutrop jt, 2017).

Käesoleva töö eesmärk on anda ülevaade maine kui mõiste teoreetilistest lähtekohtadest ning seejärel analüüsida ühe „eliitkooli“ õpilaste näitel, kuidas tajuvad nemad enda ja teiste rolli kooli maine kujunemises ja mida nad selle juures üldse oluliseks peavad.

Teoreetilisi käsitlusi kooli maine kohta on vähe ja seetõttu on käesolevas töös püütud kooli mainet siduda organisatsiooni mainega, kuna mitmete lähenemiste kohaselt (Breiter ja Ruhe, 2018; Türk jt, 2011) sarnaneb koolide maine ning suhtekorraldus üha rohkem muu organisatsiooni omale.

Töö jaoks viidi läbi kvantitatiivne andmeanalüüs, kus Tallinna Prantsuse Lütseumi (TPL) gümnaasiumiõpilased andsid hinnanguid erinevatele mainega seotud aspektidele ja hindasid nende

tähtsust kooli maine kujunemises. Ühtlasi andsid nad seeläbi hinnangu ka sellele, kuidas näevad konkreetselt enda kooli puhul mainega seotud võimalusi ja probleeme. LimeSurvey veebikeskkonnas läbi viidud vabatahtlikule ankeetküsitlusele vastasid pooled Tallinna Prantsuse Lütseumi 10.–12. klassi õpilased. Kuivõrd vastustest selgusid kohati väga selged tendentsid, võib neid autori hinnangul üldistada suuremale hulgale konkreetse kooli õpilastele, kui küsimustikule vastajaid oli.

Töö on jagatud nelja suuremasse peatükki, millest esimeses käsitletakse maine kujundamise teoreetilisi lähtekohti nii üldiselt organisatsioonide kui vähemal määral ka koolide käsitlest lähtuvalt. Teises osas on avatud meetodi ja valimi põhimõtted, kolmandas tulemused ning viimases järeldused ja diskussioon.

1. TÖÖ TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

Peatüki eesmärk on anda ülevaade teoreetilistest lähtekohtadest, millel baseerub kooli maine kujunemine ning selle olulisus. Üldhariduskoolidele keskendunud maineuuringuid on vähe (Garganourakis jt, 2022; Tikerperi, 2020), kuid üldises pildis ja eeskätt avaliku arvamuse näol peetakse kooli mainet ja kuvandit väljapoole oluliseks (Jürgen, 2016; Raun, 2011; Vaarma, 2013). Kooli maine võib olla tihtipeale seoses kooli tulevate õpilaste hulgaga, kuna lapsevanemad peavad oluliseks kooli mainet ja asjaolu, et see annab hea aluse lapse edasisele haridusteele (Kessa, 2013).

Kooli maine tähtsusele viitavad riigieksamite edetabelid, kus rõhutatakse pingerida, mille alusel kvalifitseeruvad teatud koolid teistest edukamateks. See omakorda kujundab ajakirjanduses arusaama, justkui pingeridades madalamaid kohti saavutanud koolid on nõrgemad ning nendes omandatud haridus pole õige (Heinaru, 2016). Kuivõrd kooli maine on üks olulisi tegureid, mille alusel lapsevanemad oma lastele kooli valivad (Johnsson ja Lindgren, 2010; Lubieniski, 2007), on koolidirektori vaates oluline saavutada piisavalt suur õpilaste arv, et tagada koolile piisav rahastus (Türk jt, 2011). Samas viidatakse, et alates 2014. aastast on koolide rahastamine õpilaste põhine (nn pearaha süsteem) ja hoolimata sellest, et raha eraldamisel arvestatakse regionaalsete ja vormiliste erisustega, on vaja koolis säilitada kriitiline hulk õpilasi (Juurak, 2019).

Hoolimata sellest, et teaduskirjanduses on maineuuringud seotud pigem eraettevõtlike juhtimist puudutava kommunikatsiooniga, on põhimõtted suhete hoidmiseks organisatsiooni jaoks oluliste huvirühmadega universaalsed (Moss ja DeSanto, 2011, viidatud Tikerperi, 2020 kaudu). Helm (2011) täiendab, et maine kujuneb erinevatest aspektidest lähtuvalt ning sellega tegelemine võib aidata viia positiivsete tulemusteni. Ehkki koolide põhieesmärk on õpetada ja õppida ehk anda head haridust, siis ühiskondlike protsesside tulemusena on haridusjuhtimine muutumas üha olulisemaks (Breiter ja Ruhe, 2018). Sellest tulenevalt on koolide vaates oluline mõista maine tähtsust. Ka Past (2007) leiab, et on vale arvata, justkui koolid ei vajaks suhtekorraldust.

Sellest tulenevalt on töö teoreetilises osas selgitatud kasutamist leidnud mõisteid, analüüsitud, mis kujundab koolide mainet ning miks see oluline on ning viimaks püütud hinnata, millist rolli kooli maine kujunemises erinevad osapooled mängivad.

1.1. Maine, imago ja identiteedi mõistmine

Organisatsioonidest – milleks ka koole võib pidada (Breiter ja Ruhe, 2018) – kõnelemisel viidatakse teoreetilistes käsitlustes erinevatele mõistetele, näiteks maine, kuvand, prestiiž, staatus, identiteet, imago. Seejuures räägitakse tihtipeale samadest asjadest, mistõttu on oluline püüda defineerida mainekujunduslikke mõisteid ning nende omavahelisi seoseid.

Maine tähendab üldiselt levinud hinnangut kellegi või millegi kohta ning eesti keeles on selle sünonüümiks **imago** ehk kuvand (avalikkuses loodud kujutluspilt). Samamoodi tähistatakse mainet sõnaga prestiiž (tunnustatus ühiskonnas) või staatus (sotsiaalne roll ühiskonnas) (EKI, i.a). Sarnast põhimõttelist lähenemist toetavad ka erinevad kommunikatsiooniteoreetikud, kelle järgi iseloomustab identiteet organisatsiooni tegelikku olemust (Balmer ja Greyser, 2013) ning maine viitab kollektiivsele ja sotsiaalsele fenomenile, mille kohaselt inimesed usuvad teadvat seda, mida arvavad teised (Helm, 2011). Ehkki iga organisatsiooni liige vastutab läbi oma kogemuse vastava organisatsiooni maine eest (Brown jt, 2016), on vajalik soovitud sõnumi edastamiseks ka seda toetavaid tegevusi (Theaker, 2001). Seetõttu saab mainet defineerida läbi organisatsiooni soovi vastata oma sihtgrupi ootustele (Helm, 2011). Nii inglise kui ka eesti keeles kasutatakse tihtipeale samatähenduslikke sõnu erinevates tekstides (Tikerperi, 2020), mistõttu võivad mõistete erinevate käsitluste piirid hägustuda. Kuigi teaduskirjanduses võib olla mõistete erinevusel suurem roll, siis ajakirjanduslike tekstide, millele käesolevas töös on korduvalt viidatud, läbi töötamisel nähtus, et enamjaolt ei peeta silmas erinevaid mõistete käsitlusi. Ühe- või teistsuguse käsitluse puhul on aga endiselt oluline, et kõneldakse avalikkuse erinevates huvigruppides tekkinud või loodud kuvandist (Brown jt, 2016).

Maine on omakorda olulises seoses **identiteediga** ehk sellega, mida avalikkus teab isiku või organisatsiooni kohta ja mille abil on seda võimalik defineerida. Samas aga on identiteedi kujunemise juures oluline, et seda ka sõna ja teoga oleks väljendatud, sest vastasel juhul pole üldsuse veendumuse kujunemine võimalik (Ehala, 2018). Identiteeti saab defineerida ka läbi eneseteadvuse ning enda samastamise teatud sotsiaalse rühmaga. Samas võib eneseteadvusega kaasneda teistest eristumine (EKI, i.a).

Identiteet on seotud organisatsiooni põhiolemusega ning seetõttu on oluline suhtekorralduse abil konkreetse imagoga sihtrühmale silma paista (Past, 2007). Balmer ja Greyser (2003) lisavad, et maine kujuneb pikema aja jooksul ning põhineb sellel, mida organisatsioon on teinud ja millega

silma paistnud. Past (2007) nõustub, et kõrvaltvaatajas tekkiv pilt sisaldab emotsioone ja hinnanguid ning selle tekkimisel on organisatsioonil endal vaid üks osa ning ülejäänud kujuneb vastuvõtja isiklikust kogemusest ja mujalt hangitavast infost. Ka Ehala (2018) viitab, et identiteedi kujunemiseks on vaja ühiskonnas jagatud veendumust. Samas leiavad Brown jt (2016), et uurimistasandil pole aga täpselt selge, kuivõrd üksikisiku veendumused on seotud organisatsiooni identiteediga. See omakorda toob ka käesoleva töö raames välja tähtsuse mõista erinevate osapoolte tähtsust ühe organisatsiooni maine kujunemisel.

Haridusastuste mainest kõnelemisel viidatakse avaliku arvamuse (Past, 2007) ja meediakeskkonna olulisusele (Breiter ja Ruhe, 2018). Ka Valk (2017) leiab, et lisaks õpilase põhivajaduste rahuldamise vajalikkusele koolis mõjutavad tema hinnangut muud koolisisesed ja ka koolivälised tegurid. Seetõttu saab väita, et kool organisatsioonina kujundab küll osaliselt oma kuvandi ise, kuid oluline roll on ka muudel teguritel.

Breiter ja Ruhe (2018) toovad välja akadeemilisel tasandil puuduse empiirilistest tulemustest kommunikatsioonipraktikates, mida rakendatakse koolis kui organisatsioonis ja sellega seotud juhtimisprotsessides. Sellest tulenevalt tekib küsimus, kas ja kuidas koolijuhid kujundavad kooli kui organisatsiooni moodustamist ja millist rolli näevad kommunikatiivse imago loomisel. Tikerperi (2020) põhjendab seejuures, et kuigi osad koolijuhid mõnnavad maine kujunduse tähtsust, on ka neid, kes ei pea kooli rolliks tegeleda enda maine kujundamisega. Nagu eelpool mainitud, on mitmed uuringud (Garganourakis jt, 2022; Johnsson ja Lindgren, 2010; Lubienski, 2007) näidanud, et vanemate jaoks on lastele kooli valikul olulised erinevad tegurid, mis lähtuvad ühelt poolt välisest kuvandist ja teisalt ka sellest, kuidas toimivad koolis õppeprotsessid. Seejuures lähenevad autorid teemale sügavuti: selle asemel, et otsida hea mainega koole, püütakse pigem vältida koole, mis on halva mainega (Garganourakis jt, 2022). Kooli maine kujunemiseks kulub aastaid ning juhtkonna või õpetajate vahetus annab seetõttu alles pika aja pärast tunda (Jürgen, 2016). Vaarik (2014) lisab, et mainet on küll võimalik mõjutada, aga mitte lõpuni kontrollida. Seetõttu on tulemuste saavutamisest olulisemal kohal õigete ootuste kujundamine. Samas on lihtsam eesmäärke saavutada, kui organisatsioonil on hea maine.

Käesoleva töö kontekstis saab kõnelda mainest kui kuvandist, mis tekib nii maine kujundajate kui sihtrühma peades. Maine on seejuures seoses identiteedi ehk enesemääratlemisega. Viimasest sõltub muuhulgas ka see, kui oluliseks peavad osapooled enda tegevust teiste vaatest lähtuvalt.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et üha enam uuringuid tõdeb kommunikatsiooni tähtsuse suurenemist koolide vaates, kuid jõuavad enamasti arusaamale, et seda tuleb veel rohkem uurida.

1.2. Õppeasutuste maine kujunemine

Heinaru (2016) hinnangul kujundavad õpitulemused õppeasutuse maine, mida ta ühtlasi peab ka kooli suurimaks väärtuseks: mainekas koolis käimine on väärtus omaette, samas kui kooli kehv maine soosib hoopis õpilaste lahkumist. Tikerperi (2020) leiab, et maine tunnetamise juures on olulisel kohal emotsioonid, mis läbi on võimalik teadlikult luua kooliga positiivseid seoseid. Saksamaal algatati näiteks pärast 2001. aastal tehtud PISA teste arutelu, kuidas on omavahel seotud kooli kvaliteet, koolikorraldus ja õpilaste saavutused (Breiter ja Ruhe, 2018).

Kuigi koolikultuuri kujundamisel on väga oluline roll kanda koolijuhil, siis avalikkuse puhul mängib olulist rolli maine kujundamisel muuhulgas ka koolist sõltumatu väline keskkond, olgu selleks siis kesklinna lähedus, kultuuriasutuste, näiteks raamatukogude, teatrite, muuseumide ja kontserdisaalide lähedus (Heinaru, 2016). Viimase kümne aasta jooksul on koolide suhtlemine väliste sihtrühmadega oluliselt muutunud, kuid olemas on vaid üksikuid uuringuid, mis lähtuvad koolide puhul organisatsiooni vaatest (Breiter ja Ruhe, 2018). Seejuures peavad autorid silmas suhtlust mitmel tasandil, hõlmates nii õpilasi, õpetajaid, kooli juhtkonda kui ka lapsevanemaid. Eesti kontekstis on võimalik siia lisada veel ka koolipidaja ehk kohaliku omavalitsuse või riigi tasand.

Valk (2017) peab oluliseks koolides rahulolu hindamist ja toob seejuures välja õppeprotsessiga seotud rahulolu kujundavad tegurid:

- „koolisisesed tegurid: õppevahendid, ruumid, digilahendused, tugisüsteemid, raamatukogu, sport, toit, erinevad suhted, distsipliin koolis jms
- koolivälised tegurid: suhted vanematega, üldine eluga rahulolu, majanduslik toimetulek, koolitee pikkus, haigus või erivajadus jms“ (Valk, 2017: slaid 4)

Seetõttu saab väita, et kooli kuvand kujuneb väga paljude erinevate mehhanismide koostoimel ning põhjapanevaid järeldusi, millega tuleb maine kujundamisel arvestada, on keeruline leida. Seda enam, et arusaamad ja lähenemised riigiti võivad olla erinevad. Näiteks nähtub Kessa (2013)

järeldustest, et maine kujunemisel ei ole koolidevahelised erinevused õpitulemustes määravad ja sellest olulisem on hoopis õpilaste sotsiaalmajanduslik taust. Hollandi näitel peetakse olulisemaks koolist saadavat hariduse kvaliteeti, kooli sisekliimat, distsipliini ning seda, kuivõrd kool suudab õpilastele individuaalset tähelepanu pöörata, vähemoluliseks aga peetakse kooli asukohta, mainet või häid eksamitulemusi (Johnsson ja Lindgren, 2010). Nii Kessa (2013), Johnsson ja Lindgren (2010), Lubienski (2007) kui ka Garganourakis jt (2022) viitavad sellele, et on hulk kriteeriume, mida vanemad peavad oluliseks lapsele kooli valikul. Eesti kontekstis saab viidata linnakoolidele, kus on paremad õpitulemused (Kessa, 2013), USA näitel aga hoopis sellele, kuidas vanemad on keskendunud rohkem välisele ja emotsionaalsele imagole ning mitte niivõrd kooli efektiivsusele ega õpitulemustele (Lubienski, 2007).

Kokkuvõtvalt saab öelda, et kooli mainet kujundavad nii koolisisesed kui -välised tegurid ning nende osakaalu tähtsus on riigiti, aga võimalik, et ka kooliti erinev. Maine kujuneb erinevate osapoolte koostoimel ning iga osapool annab oma panuse ühe osa kujunemisse. Ühelt poolt nähakse koolil endal olulist rolli oma kuvandi loomisel ja maine kujundamisel, kuid teisalt tõdetakse, et see ei pruugi vastata õpilaste ja lastevanemate ootustele, kuna nemad ootavad koolilt hoopis teistsuguseid väärtusi.

1.3. Kooli kui organisatsiooni maine tähtsus

Tikerperi (2016 ja 2020) on süvenenud Eestis koolide suhtekorralduse tähtsuse ja maine kujunemise temaatikasse ning tõdenud, et muutunud ühiskondlikud nõudmised on toonud koolijuhtimisse vajaduse olla nähtav. Sutrop jt (2017) on püüdnud läbi erinevate kogemuste analüüsida, mis teeb koolist hea kooli ehk mis käesoleva töö kontekstis mõtestaks lahti kriteeriume, mille baasil oleks võimalik hinnata koolide mainet kujundavaid aspekte.

„Kool nagu iga elav organism sünnib iga päev uuesti, päevast päeva, paljude inimeste koostöös. Just seetõttu ei saa ükski õpetaja või õpilane, koolijuht või lapsevanem üksi anda vastust nii filosoofilisele kui ka praktilisele küsimusele, milline on hea kool“ (Sutrop jt, 2017: 3).

Informatsiooni lihtsama kättesaamise ja piiride avanemise tulemusena on tekkinud situatsioon, kus haridussüsteemi laiemana vaadates saab täheldada konkurentsiolukorda. Koolid konkureerivad nii õpetajate (Tooming, 2017) kui õpilaste (Juurak, 2019; Jõesaar, 2011; Vaarna, 2013) pärast ning

valikut mõjutavad erinevad maine aspektid (Kessa, 2013). Kuna haridusasutusi on Eestis palju, tekib selle tulemusena koolidevaheline konkurents ning muutuv maailm paneb koolidele kohustuse ja vajaduse uuendustega kaasas käia. Õpilase seisukohalt on kooliga rahulolu oluline, sest ta veedab seal suure osa ajast, mistõttu lähtub ta oma valiku tegemisel mitmetest erinevatest teguritest: kooli asukoht, erinevad eriala valikud, sõprade ja tuttavate soovitusel, kooli maine praeguste ja endiste õpilaste hulgas ning õppetöö kvaliteet (Vaarma, 2016). Ka rahvusvaheline konkurents on jõudnud haridussüsteemi ja kujundab üha jõulisemalt hariduspoliitikat. Kuna tekkinud on hulk mõõdetavaid indikaatoreid, siis saab koole võrrelda nii kohalikul kui rahvusvahelisel tasandil (Breiter ja Ruhe, 2018).

Õpilaste jaoks on kooli mainel ka karjääri mõttes oluline roll, kuna pigem valitakse kool, kus nähakse endal võimalust paremini areneda ning edaspidi tööturul konkureerimiseks paremas seisus olla (Jürgen, 2016). Vaarma (2016) kohaselt muutuvad koolid ühiskonna arengute tõttu koguni üha sarnasemaks äriorganisatsioonidele, mis omavahel konkureerivad: õpilased eelistavad oma valikuid tehes ja tulevikule mõeldes atraktiivsemaid ja mainekamaid koole. Seetõttu saab öelda, et kooli jaoks on maine võtmetähtsusega, et osutada õpilaste poolt valituks ning püsida konkurentsis ka teiste koolidega. Samas on maine mõõtmise puhul aspekte, mida on keeruline mõõta, ent ometi oluline muuta. Tikerperi (2020) näeb ühe võimalusena erinevate huvirühmade soovide, ootuste ja vajadustega arvestamist, mis läbi saab tekitada meelepäraseid seoseid kooliga.

Maine olulisust põhjendatakse niisiis koolide konkurentsiga ning sooviga meelitada enda juurde rohkem ja paremaid õpilasi. Ehkki õpilase seisukohalt peetakse oluliseks koolikeskkonda, sest ta veedab seal suure osa oma ajast, toovad mitmed autorid siiski välja konkurentsi tähtsust ja eelduse, et kool peab olema atraktiivne ja mainekas.

1.4. Kooli maine kujundajad

Organisatsiooni maine kujunemise puhul tuleb tähelepanu pöörata erinevatele osapooltele. Lähtudes Browni jt (2016) organisatsiooni maine kujunemise põhimõtetest, saab kõnelda neljast grupist, kes kujundavad väiksemal või suuremal, tahtlikumal või tahtmatumal moel organisatsiooni mainet (tabel 1). Kuna ka koolid hõlmavad endas samu huvigruppe, on võimalik põhimõtteid tuua üle Eesti haridussüsteemi konteksti. Seda väidet toetavad Breiter ja Ruhe (2018)

ning Türk jt (2011). Seejuures viimased rõhutavad eriliselt kooli strateegilist juhtimist ning õppeasutuse planeerimist läbi arengukavade ning koolijuhi visiooni realiseerimise. Koolijuhtide seisukohti ja arusaamu nii suhtekorraldusliku kui mainekujundusliku temaatika mõistmisel on käsitletud ka Tikerperi (2016 ja 2020). Kuivõrd tegu on ainsate eesti keeles ilmunud põhjalikemate käsitlustega, on nende käsitluste roll ka käesoleva töö raames olulisel kohal. Organisatsioonis maine kujundamise aspektide avamine aitab oluliselt mõtestada ka selle erinevaid osapooli koolisüsteemist lähtuvalt.

Tabel 1. Kuvandi etapid Browni jt (2016: 102) alusel (autori tõlge ja selgitused).

SISEMINE KUVAND	„Kes oleme meie organisatsioonina?“	Organisatsiooniliikmete ettekujutus oma organisatsioonist
SOOVITAV KUVAND	„Mida organisatsioon soovib, et teised organisatsioonist arvaks?“	Ettekujutus, mida organisatsiooni juhid soovivad, et nende jaoks olulised sihtrühmad organisatsioonist arvaksid
ARVATAV KUVAND	„Mida organisatsioon usub, et teised organisatsioonist arvavad?“	Ettekujutus, mida organisatsiooni liikmed usuvad, et teised väljaspool organisatsiooni neist arvavad
TEGELIK KUVAND	„Mida huvigrupp tegelikult organisatsioonist arvab?“	Ettekujutus, mida teised väljaspool organisatsiooni organisatsioonist tegelikult arvavad

Sisemine kuvand hõlmab organisatsiooni siseringi inimeste arusaamu organisatsioonist. Ehkki iga organisatsiooni liige on vastutav selle üldise maine eest, siis tegelikkuses on iga liikme vaate, rolli, kogemuse ja suhete tõttu ka nende suhe organisatsiooni erinev ning seejuures kuulub organisatsiooniline identiteet suuremale sotsiaalsele rühmale, mitte üksikule indiviidile (Brown jt, 2016). Koolide puhul moodustavad nn siseringi koolitöötajad (juhtkond, õpetajad, muud töötajad) ning õpilased ehk inimesed, kes iga päev viibivad samas asutuses ning seeläbi on otsesed osalised kooli maine kujundamises. Koolijuhid ise näevad aga samasid nähtuseid või koolijuhtimise jaoks olulisi konkreetseid tegevusi väga erinevalt. Hoolimata sellest, et kommunikatsiooni rolli kooli kuvandi puhul peetakse oluliseks, leidub ka Eestis arusaamu, et see on väheväärtuslik (Tikerperi, 2016). Samas on vähemalt osad koolijuhid tajunud nii neile kui koolile pandud ootuste ajas muutumist ning peavad nii sise- kui väliskommunikatsiooniga tegelemist oluliseks (Tikerperi, 2020).

Ehkki iga liikme arusaam organisatsiooni identiteedist on küll oluline, ei pruugi see tegelikult ühtida sellega, mida organisatsioon ise soovib näha (Brown jt, 2016). Vaarik (2014) toob aga seejuures lisaks välja vajaduse kujundada õigeid ootuseid ning rõhub sellele, et kõigi ootuste täitmine on väga keeruline, kuna see põhineb tulemuste ja ootuste suhtel. Sellest tulenevalt saab

rääkida ka vastuolust, kus koolijuhi, õpetajate ja õpilaste soovid ja ootused kooli mainele ei pruugi ühtida. Tikerperi (2020) küsitletud koolijuhid peavad seejuures oluliseks nii õpilaste, lastevanemate kui ka koolitöötajate rolli tähtsustamist.

Soovitud kuvand viitab strateegilistele otsustele, mida organisatsiooni juhid teevad selleks, et oma organisatsiooni siduda huvigruppide hulka positsioneerimisega, mis sisuliselt tähendab seda, et organisatsioon kujundab välja omadused, millega huvigrupid tunneksid tugevat ühendust (Brown jt, 2016). Ka koolijuhtide seas on tajuda mõistmist, et on olemas hulk väliseid huvirühmi, kes on kooliga seotud ning kelle hoiakud kooli tegevust mõjutavad (Tikerperi, 2020). Seejuures nähakse nende hulgas nii teisi koole, haridus- ja teadusministeeriumit, lasteaedu ning kohalikku kogukonda. Nendega suhtlemist peetakse oluliseks, sest ühelt poolt nähakse neis sponsoreid üritustele, aga teisalt ka õpilase arengu vaatest olulisi koostööpartnereid (Tikerperi, 2016). Seejuures ei tohi unustada, et individuaalne arusaam põhineb sotsiaalselt jagatud arusaamal sellest, kuidas organisatsioon erinevates situatsioonides käitub (Helm, 2011). Samas on oluline märkida, et iga organisatsiooni liikme arusaamadega ei ole võimalik arvestada, kuna ootused on erinevad ning seetõttu on organisatsiooni juhtide eesmärk töötada välja kuvand, mis võiks just erinevate huvigruppide hulgas atraktiivseks osutuda (Brown jt, 2016).

Tikerperi (2016) uuringus osalenud koolijuhid seostavad kooli mainet (visuaalse) identiteediga, huvirühmade vaatenurkadega ning koolipere individuaalse ja kollektiivse käitumisega ning peavad oluliseks, et kooliga tihedamalt seotud huvirühmad mõistaks nende püüdlusi. Samas on maine kujundamise puhul oluline see, et soov kirjeldaks ka tegelikku olemust, sest vastasel juhul tuleb pidevalt lähtuda küsimusest, „mida ma teeksin, kui ma tegelikult oleksin see, keda ma teesklen“ (Vaarik, 2014: 134).

Arvatav kuvand tähendab oma olemuselt seda, mida organisatsiooni liikmed ise usuvad, et väljaspool organisatsiooni olevad inimesed neist arvavad (Brown jt, 2016). Kui osad koolijuhid usuvad, et kommunikatsiooni rolli ei tohiks üle tähtsustada, sest koolid on ettevõtetest erinevad organisatsioonid, siis mõistetakse samas suhtekorralduse olulisust (Tikerperi, 2016). Kommunikatsiooni tähtsust koolide kontekstis rõhutavad ka Past (2007) ja Ehala (2018). Lisaks pole Jonesi (2008) kohaselt võimalik kommunikatsiooni välja lülitada, kuna ka teadlik suhtlemise vältimine saadab välja informatsiooni sisaldava signaali. Erinevate uuringute tulemusena on selgunud, et liikmete arvates on nende arusaam tegelikult oluliselt mõjutatud ka sellest, kuidas neile tundub, et teised nende organisatsiooni näevad (Brown jt, 2016). Seda ilmestab koolijuhtide

arvamus, et kooli mainet kujundab korras koolihoone, head akadeemilised tulemused, töötajate väärtustamine ning koolilõpetatajate edasine edukus (Tikerperi, 2016).

Tegelikku kuvandit on akadeemilisel tasandil kõige enam uuritud. Näiteks on uuritud, kuidas näevad töötajad firmat, kuhu nad tööle soovivad asuda või investorid ettevõtet, millesse nad soovivad panustada (Brown jt, 2016).

Kuna käesolevas töös ei pühenduta sellele, kuidas näevad kooli kuvandit väljaspool kooli olevad inimesed, siis see külg rohkem käsitlemist ei leia.

Maine kujunemisel on oluline rääkida erinevatest osapooltest, kes mainet kujundavad või kellele kujundatud maine suunatud on. Käesoleva tööga seotud uuring püüab kõneleda sisemisest kuvandist ning mõista, millised mainekujunduslikud aspektid on olulised õpilaste vaates. Samuti puudutatakse arvatavat kuvandit ehk seda, mida õpilased ise tunnevad, et teised nende kooli kohta arvavad, ning püütakse analüüsida, kui olulist rolli arvatav kuvand nende vaates mängib.

1.5. Tallinna Prantsuse Lütseum kui eliitkool

Tallinna Prantsuse Lütseum (TPL) on humanitaar- ja sotsiaalkallakuga kool, kus läbi kõigi vanuseastmete moodustatakse sisuline ja korralduslik tervik (TPL-i arengukava, 2020). Kool avati 1921. aastal ning suleti 1940. aastal. Taasavati see 1992. aastal, mil direktoriks sai Lauri Leesi, kes pidas ametit 2018. aastani. Pärast seda on kooli direktor olnud Peter Pedak. Kooli eripäraks on 1. klassis algav prantsuse keele õpe esimese võõrkeelena. Kool tegutseb Tallinna kesklinnas Hariduse tänaval (TPL, i.a).

Tallinna Prantsuse Lütseumit peetakse üheks Eesti eliitkooliks (Hansen, 2004; Lepik, 2019; Koppel 2020), mis tähendab Tallinna ülelinnalise vastuvõtuga kooli (Koppel, 2020). Pärnapuu (2018) lisab, et eliitkool tähendab teatud valdkonnas süvaõpet ning asjaolu, et oma fookusvaldkonnas on tegu tippude tipuga. Juuraku (2016) kohaselt moodustavad prantsuse lütseum koos inglise kolledži, reaalkooli, 21. kooli ja Gustav Adolfi gümnaasiumiga G5 koolid, mis tähistab viit Tallinna kesklinna kooli, kuhu võetakse üle linna õpilasi vastu konkursi teel. Samas on kujunenud arusaam, et eliitkoolid Tallinnas toodavad ka hariduslikku kihistumist ja

ebavõrdsust (Juurak, 2014), kuna hariduselu juhtimine on muutunud üha võistluslikumaks (Lauri ja Põdra, 2013).

Kerbi (2011) kohaselt on aga eliitkooli mõiste hāgustunud: kui 19. sajandil oli tegu eliidile mõeldud kooliga, siis tänapäeval tähendab see pigem kooli suutlikkust pakkuda haridust, mis võimaldaks õpilastel edukalt sooritada ülikooli astumiseks vajalikke eksameid. Samas kandub termini kasutamine üle nii igapäevasesse suhtlusesse kui ka ajakirjandusse, kus peetakse silmas selektiivse vastuvõtuga koole, millel on kõrge prestiiž (Lauri ja Põdra, 2011). Seda täiendab arvamus, nagu tasulised eelkoolid eliitkoolides ei tegeleks mitte nõrgemate laste järeleõpetamisega, vaid hoopis tugevama taustaga laste täiendava etteõpetamisega (Lauri ja Põdra, 2013). Viimane loob arusaama, justkui eliitkooli definitsioon tähendab parema hariduse andmist ja andekamate õpilaste õpetamist, mis omakorda on seotud ka avaliku arvamuse kujundamisega sel teemal (Juurak, 2014; Pärnapuu, 2018), kuigi teoreetilised lähenemised eliidile (Kerb 2011; Lauri ja Põdra, 2011) seda tingimata ei toeta.

Ühe olulise näitajana eliitkoolist kõnelemisel viidatakse kõrgetele riigieksami tulemustele (TPL, i.a; Pärnapuu, 2018; Lauri ja Põdra, 2011). Selle iseloomustamiseks võib tuua võrdluse, kus 2018. ja 2019. aastal on eesti keele riigieksami Eesti keskmine tulemus olnud 67 punkti ning matemaatika riigieksami Eesti keskmine tulemus 53 punkti, siis Tallinna Prantsuse Lütseumis on vastavad näitajad keskmiselt 81 ja 76 punkti (TPL, i.a). Seetõttu ongi oluline eliitkooli mõiste käsitlemisel eristada avalikkuses tekkinud arusaama selle mõiste teoreetilisest käsitlusest.

1.6. Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Teoreetilise tausta kokkuvõttena saab öelda, et üha enam tähtsustatakse tänapäeva ühiskonnas kooli maine rolli. See on ühelt poolt praktiline: kooli toimimiseks on vaja raha ning toetust saavad koolid vastavalt õpilaste arvule. Õpilaste arvu tõstmiseks on vaja kujundada koolile piisavalt atraktiivne kuvand, et tõsta selle vāārtust nii õpilaste kui nende vanemate silmis.

Nagu teoreetilistest käsitlustest nähtub, tõdevad erinevad autorid maine olulist rolli kommunikatsioonis, kuid peaaegu üldse pole keskendunud sellele, kuidas erinevad osapooled näevad enda rolli maine kujunemises või mida selle puhul üldse oluliseks peavad.

Kuna kooli maine kujunemise aspekte on akadeemilisel maastikul ja eriti Eestis väga vähe uuritud, aitab käesolev uuring mõista paremini maine kujundamise tähtsust koolide kontekstis. Seni on uuritud koolijuhtide arusaamu ja seisukohti antud teemal, kuid mitte ülejäänud koolikeskkonnas olevate inimeste omi.

Õpilaste omavahelistest vestlustes mängib kooli maine olulist rolli ning samuti võib kool osutada indikaatoriks, mille järgi õpilased end õppides või tulevikus identifitseerivad. Seetõttu keskendutakse käesolevas töös õpilaste arusaamadele kooli maine kujunemises. Hüpoteesi kohaselt tajuvad õpilased kooli maine tähtsust oma õpingutes teravalt, kuna see on seotud nende suhetega teiste koolide õpilastega. Neile läheb korda avalik arvamus oma koolist ning see mõjutab nende kooli valikut.

Ühtlasi võimaldab õpilaste kaasamine luua keerukamaid seoseid erinevate osapoolte (õpetajate, õpilaste, lapsevanemate, koolijuhtide, ühiskonna) huvide sidumise vahel ning kõige jätkusuutlikumalt tuleviku vaates kooli maine rolli koolielus täpsemini mõtestada.

Eesmärgist lähtuvalt püstitati järgnevad uurimisküsimused:

1. Kui oluliseks peavad õpilased kooli mainet ja kuidas on see seotud „eliitkooli“ mõistega?
2. Milliseid aspekte näevad õpilased kooli maine kujundajatena?
3. Millist rolli näevad õpilased nii endil kui teistel osapooltel kooli maine kujundajatena?

2. UURIMISMEETOD JA VALIM

Selleks, et läbi viia koolipõhist küsitlust, mis hõlmaks võimalikult suure hulga õpilaste arvamust, on mõistlik kasutada kvantitatiivset uuringut, mis annaks võimalikult suure hulga vastuseid (Beilman, 2020). Alternatiiv oleks uurimus läbi viia kvalitatiivsena intervjuude näol, mis potentsiaalselt võiks anda laiemat pildi ning arusaama, millist rolli mainel õpilased näevad (Lepik jt, 2014), kuid sellega kaasneb ka mitmeid ohte. Ühelt poolt on tegu väga individuaalse arusaamaga ning suur roll on isiklikul kogemusel ja teisalt on töö autori seos kooliga piisavalt tihe, et tekiks usalduse küsimus – õpilased ei pruugi olla piisavalt avatud ja valmis vastama küsimustele, mis puudutavad nende isiklike arusaamu koolikorraldusest.

2.1. Andmekogumismeetod

Käesoleva töö raames on läbi viidud kvantitatiivne uurimus ankeetküsitluse kaudu. Ankeetküsitluse kasuks on otsustatud seetõttu, et saada teemast võimalikult laiapõhjaline ülevaade ning koguda informatsiooni võimalikult suurelt hulgalt vastajatelt. Samuti on valitud meetod otstarbekas kooliõpilaste küsitlemiseks, kuna jätab neile piisavalt suure anonüümsuse teema avamiseks. Beilmani (2020) kohaselt on küsitlusuuring kasulik väärtushinnangute teada saamiseks olukorras, kus küsitluse peamine eesmärk on koguda standardiseeritud infot suure hulga inimeste kohta. Samas ei ole võimalik veenduda selles, kui ausalt küsimustikule vastatakse ning kui tõsiselt seda võetakse (Hirsjärvi jt, 2010).

Veebipõhine ankeetküsitlus (Lisa 1) saadeti kõigile Tallinna Prantsuse Lütseumi 10.–12. klassi õpilastele nii e-maili teel kui sotsiaalmeedia vahendusel, millest võib eeldada, et küsimustik jõudis kõigi õpilasteni. Kooli valikul mängis olulist rolli töö autori töösuhe kooliga, kuid ka kooli endapoolne huvi ja valmisolek mainekujunduse tähtsusest kooli kontekstis rohkem teada saada. Valimi puhul on lähtutud põhimõttest, et gümnaasiumiealised õpilased on koolis veetnud kõige pikema aja ning suudavad ka kõige pädevamalt ja laiahaardelisemalt nähtuseid analüüsida.

Ankeet jagunes kolmeks osaks, millest esimeses osas on uuritud vastajate sotsiaaldemograafilist tausta (sugu, elukoht, klass, õpiaeg konkreetses koolis ning hinnang oma õpiedukusele). Teises osas iseloomustas vastaja oma kooli ja sellega seotud aspekte enda vaatenurgast lähtuvalt, samuti

sega, mis on vastaja jaoks oluline oma kooli kuvandist kõnelemisel. Kolmandas osas andis vastaja hinnangu oma kooli puudutavatele mainekujunduslikele aspektidele. Küsimustiku välja töötamisel oli oluline roll Tikerperi (2020) uurimisel, kus on kaardistatud koolidirektorite arusaamu kooli maine kujunemisest. Nendest aspektidest analüüsisid õpilased tingimusi, mis mõjutavad kooli mainet, kuivõrd nad ise selle kujunemisele kaasa aitavad ning keda nad näevad kooli mainet kujundamas.

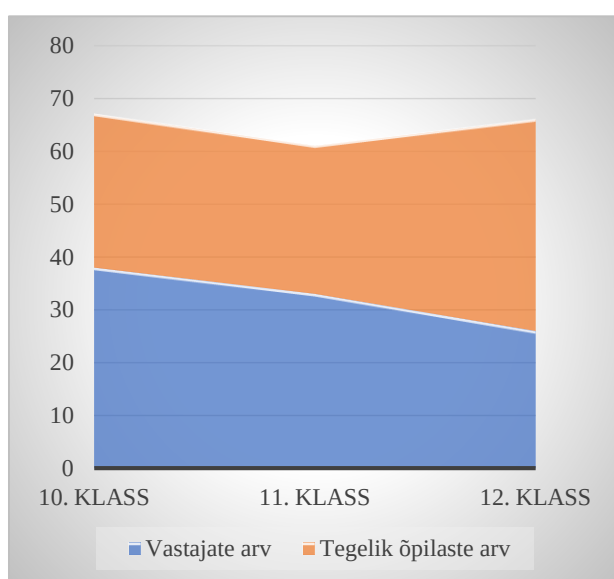
Ankeet koosnes 16 küsimusest, kus läbi nii suletud kui avatud küsimuste püüti kaardistada õpilaste arusaamu kooli mainest. Suletud küsimuste hulgas tuli anda nii hinnanguid kui reastada vastaja jaoks olulisi kriteeriume. Avatud küsimused seevastu andsid võimaluse täiendada autori poolt märkamata jäänud aspekte (nt küsimus 3.5) ning kirjeldada enda vaates olulisi teemasid ja lähenemisi. Vabad vastused annavad vastajale võimaluse täpsustada oma mõtteid. Kuivõrd aga selline lähenemine ei pruugi kõigile sobida või ei soovita lihtsalt täiendusi teha, oli avatud küsimustele vastamine vabatahtlik.

Uuring viidi läbi veebiküsitlusena LimeSurvey keskkonnas, mis annab mitmekülgseid võimalusi küsimustiku ülesehitamiseks. Samuti salvestab keskkond ka poolikult täidetud ankeedid, mis võivad teatud uuringute läbiviimisel kasulikuks osutada. Viimast toetab põhimõte, et kui vastaja on juba pühendanud aega ka sisulistele küsimustele vastamisele, on õiglane tema panust hinnata (Henning, 2021). Kuivõrd poolikute ankeetide analüüsimine tekitab eetilisi dilemmasid ning käesoleva töö kontekstis ei pruugi anda piisavat ülevaadet, siis poolikuid ankeete käsitletud ei ole. Samuti on vastuste hulgast välja arvatud need vastajad, kes ei õpi TPL-i gümnaasiumiastmes, kuid kelleni ankeet samuti jõudnud oli.

Avatud küsimuste analüüsimiseks on kasutatud kvalitatiivsele uuringule iseloomulikke võtteid. Ankeedi (Lisa 1) küsimused 2.2, 2.4 ja 3.3 on kodeeritud lahti vastavalt vastuse temaatikale ning üldistatud kokkuvõtvateks terminiteks. „Kodeerimine on kvalitatiivse analüüsi põhiline operatsioon, selle käigus jaotatakse tekst osadeks eesmärgiga teksti põhjalikult uurida ja mõista. Oluline on teksti peidetud süvatähenduste esiletõstmine“ (Kalmus jt, 2015). See oli vajalik üldistuste ja peamiste põhimõtete välja toomiseks.

2.2. Valimi kirjeldus

Valimisse kuuluvad Tallinna Prantsuse Lütseumi 10.–12. klasside õpilased. Kokku õpib TPL-i mainitud klassides 194 õpilast (Tallinna Haridusamet, 2022), kellest küsimustikule vastasid täielikult 97 õpilast (50 protsenti valimist). Vastajatest 52 olid tüdrukud ja 41 poisid, neli ei soovinud oma sugu avaldada. Sellest tulenevalt saab öelda, et vastajad jagunesid võrdeliselt ka kooli tegeliku sugude tasakaaluga: Tallinna Haridusameti (2022) järgi on TPL-i õppuritest 55 protsenti nais- ja 45 meessoost. Kõige enam vastasid küsimustikule 10. klassi õpilased (38), 11. klassi õpilastest vastas küsimustikule 33 ja 12. klassi õpilastest 26 inimest. Statistiliselt vastas küsimustikule kõige enam kümnendikke ning kõige vähem kaheteistkümnendikke (joonis 1).

Joonis 1. Vastajate hulk klasside lõikes.

Vastustest nähtub, et 64 vastajat on õppinud koolis 1. klassist peale ning 27 on liitunud gümnaasiumis. Ülejäänud kuus on kooli õppima asunud põhikooli vältel. Eelnevast lähtuvalt saab öelda, et väga suurel hulgal vastajatest on piisavalt pikk kogemus (vähemalt 10 aastat), mille põhjal analüüsida oma kooli mainet ja selle kujunemist. Seejuures peavad konkreetse kooli vaates erineva õpistaažiga õpilased tähtsaks ka erinevaid mainekujunduslikke aspekte. Kuivõrd aga uurimise eel ei ole seatud eesmärki välja selgitada nende õpilaste põhjuseid tulla õppima

Prantsuse lütseumisse, kes tegid seda alles gümnaasiumiastmes, ei saa käesoleva uuringu põhjal nende vaates teha lõplikke järeldusi, vaid ainult oletusi.

Küsimustikule vastanutest 32 elavad kooli lähedal (kesklinnas või Kristiine linnaosas), 11 erinevates nn magalarajoonides (Haaberstis, Õismäel, Mustamäel ja Lasnamäel), 32 Pirital, Nõmmel või Põhja-Tallinnas ja 22 Tallinna naabervaldades või veelgi kaugemal. Elukoha käsitlemine on oluline eeskätt kõnelemisel aspektidest, mis mõjutavad kooli füüsilist asukohta ning seda ümbritsevat keskkonda. Analüüsist nähtus, et teatud aspektides hindavad erineva õppeedukusega õpilased ka enda rolli erinevate näitajate kujunemisel teistiti ülejäänud õpilastest.

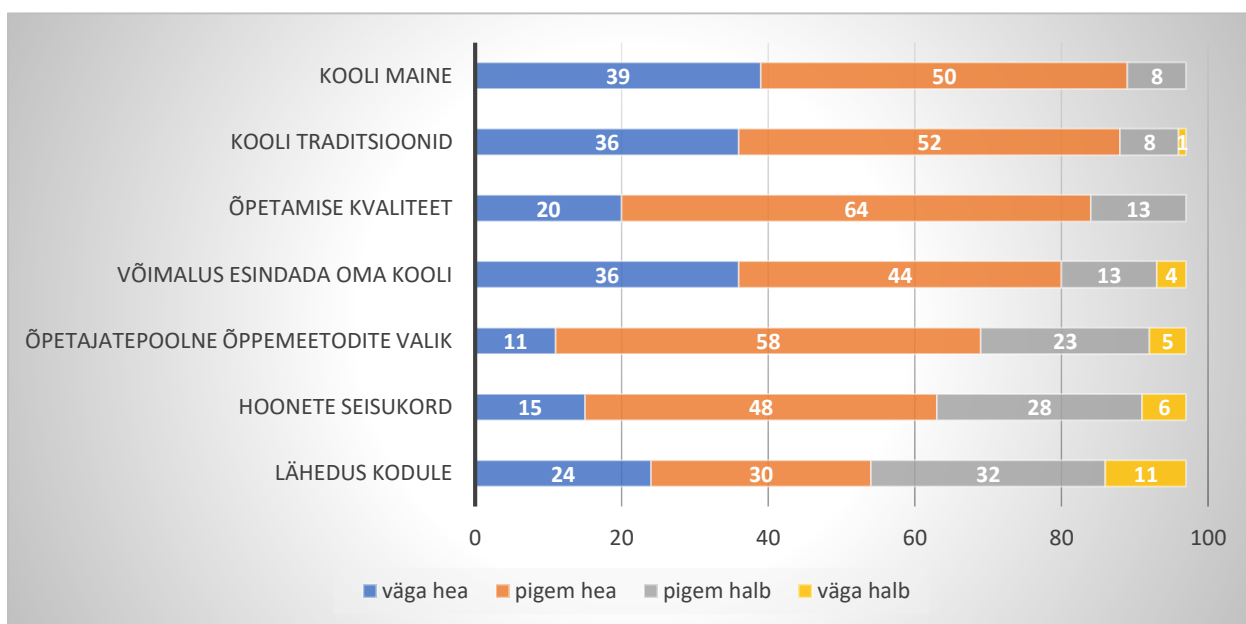
3. TULEMUSED

Läbiviidud uuringu tulemusi on analüüsitud teemaplokkide kaupa vastavalt uurimisküsimustes esitatule. Tulemuste näitlikustamiseks on kasutatud nii graafikuid kui ka tabeleid. Viimastes esitatud protsentuaalsed lähenemised on toodud välja lugemise lihtsustamiseks ja vahekordade näitlikustamiseks, mitte järelduste tegemiseks ühe klassi näitel.

Esmalt on tulemustes kirjeldatud õpilaste hinnangut oma koolile ning selle seotust eliitkooli mõistega. Seejärel on analüüsitud aspekte, mida nad näevad kooli maine kujundajatena ja kui oluliseks neid peavad. Lõpetuseks on toodud välja õpilaste hinnang nii enda kui teiste osapoolte olulisusele kooli maine kujunemisel.

3.1. Hinnang oma koolile

Õpilased iseloomustasid nelja punkti skaalal (väga hea – pigem hea – pigem halb – väga halb) oma kooli mainekujunduslikke aspekte, mida on erinevates teoreetilistes lähenemistes (Garganourakis jt, 2022; Johnsson ja Lindgren, 2010; Lubienski, 2007; Tikerperi, 2020) välja toodud kui üht argumenti, mille põhjal langetatakse valik ühe kooli kasuks (joonis 2).

Joonis 2. Õpilaste hinnang oma kooli mainekujunduslikele aspektidele.

Õpilased hindasid kõige kõrgemalt Prantsuse lütseumi puhul kooli mainet, mida pidas heaks või väga heaks 89 vastajat, kooli traditsioone, õpetamise kvaliteeti ja võimalust esindada oma kooli. Mõnevõrra kriitilisemalt suhtuti õpetajatepoolsesse õppemeetodite valikusse ja koolihoonete seisukorda ning kõige madalamalt hinnati kooli lähedust kodule.

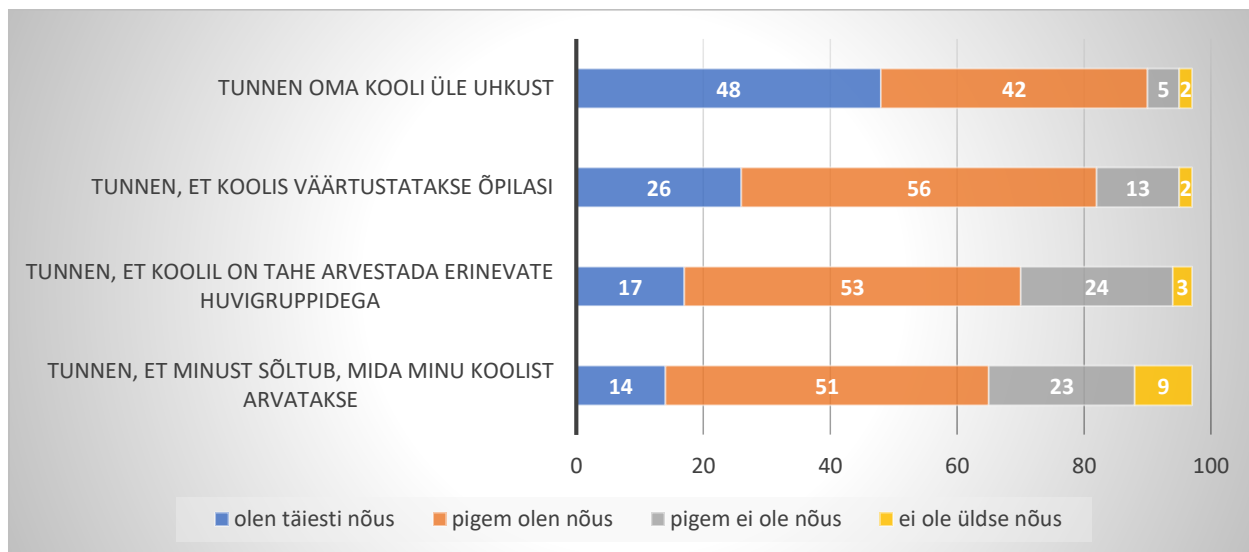
Kui positiivse hinnangu andnute puhul on keerulisem välja tuua vastajate tüüpilist sotsiaaldemograafilist tausta, siis negatiivseid hinnanguid oma kooliga seotud mainekujunduslikele aspektidele andnud õpilased eristuvad mõnevõrra teistest. Kaheksa vastaja puhul, kes kooli mainet pigem halvaks pidasid, saab välja tuua, et nad kõik õpivad kas 10. või 11. klassis ning kõik peale ühe on liitunud kooliga juba põhikoolis. Ka õpetamise kvaliteedist kõnelemisel tuli välja, et 13 õpilasest, kes seda pigem halvaks pidasid, hindasid kümme oma enda õpitulemusi kas headeks või väga headeks ja ainult kolm keskpärasteks. Samas võis siinkohal täheldada lisaks seost õpetajapoolse õppemeetodite valikuga: enamik õpetamise kvaliteeti kritiseerivatest vastajatest hindasid ka õppemeetodeid pigem halbadeks (8) või koguni väga halbadeks (2).

Õpetajatepoolset õppemeetodite valikut pidasid pigem halvaks või halvaks peaaegu kolmandik küsimustikule vastajaid, kellest omakorda kolmandik pidasid ka enda õpitulemusi kas keskpärasteks või nõrkadeks. Seejuures õppemeetodeid heaks pidavad õpilased hindasid valdavalt oma enese õpitulemusi kas väga headeks või headeks. Kuivõrd nii õpetajapoolsete õppemeetodite valiku kui hoonete seisukorra osas oli lahkavamus rohkem ning hinnang skaalal hea–halb jaotus ühtlasemalt, saab seda selgitada inimeste individuaalsuse ja ootustega (Brown jt, 2016).

Kooli kaugusesse kodust suhtusid positiivselt kõige vähemad õpilased, kuid antud uuringu kontekstis on suhtumine sellesse otseselt seoses sellega, kui kaugel on õpilase elukoht oma koolist. Väga heaks pidasid kooli lähedust Tallinna kesklinnas ja Kristiine linnaosas elavad õpilased, pigem halvaks enamasti Pirital ja Nõmmel ja väga halvaks Tallinna naabervaldades või veelgi kaugemal elavad õpilased. Ehkki esines ka üksikuid erandeid, võib neid seostada kas heade liikumisvõimaluste või erinevate ootustega. Samas saab vastuste põhjal järeldada, et õpilaste endi jaoks kooli ja kodu vaheline teekond võrreldes muude mainet kujundavate aspektidega on kõige ebaolulisem.

90 vastajat kirjeldas, et nad tunnevad oma kooli üle uhkust ning seitse, et nad seda pigem ei tunne (joonis 3). Kuigi kõik seitse on asunud TPL-is õppima juba 1. klassis, väljendub siin huvitava

tendentsina asjaolu, et kolm neist on poisid, kolm ei soovi oma sugu avaldada ning vaid üks on tüdruk. Samuti peavad viis neist oma õpitulemusi nõrkadeks või keskpärasteks.

Joonis 3. Õpilaste tundmused oma kooli suhtes.

81 vastanut tundis, et koolis väärtustatakse õpilasi, kuid ülejäänutest vaid neli vastajat olid poisid ning enamik (10 vastajat 15st) õpib 10. klassis. Samas ei ole märgata erisust selles, millal kooli õppima asuti. Veidi üle kahe kolmandiku vastajatest tundis, et koolil on tahe arvestada erinevate huvigruppidega ning veidi alla selle, et temast sõltub, mida koolist väljaspool arvatakse.

Hinnangust koolile nähtub, et kuigi erinevaid aspekte hinnatakse kõrgelt, siis kooli mainet peavad pigem halvaks need, kes ei ole rahul õpetajate õpimeetodite valikuga, mis on omakorda seoses hinnanguga õpetamise kvaliteedile. Samuti esineb nende hulgas rohkem õpilasi, kes enda õpitulemusi heaks või väga heaks ei hinda. Lisaks tunnevad nad seejuures väiksema tõenäosusega uhkust oma kooli üle.

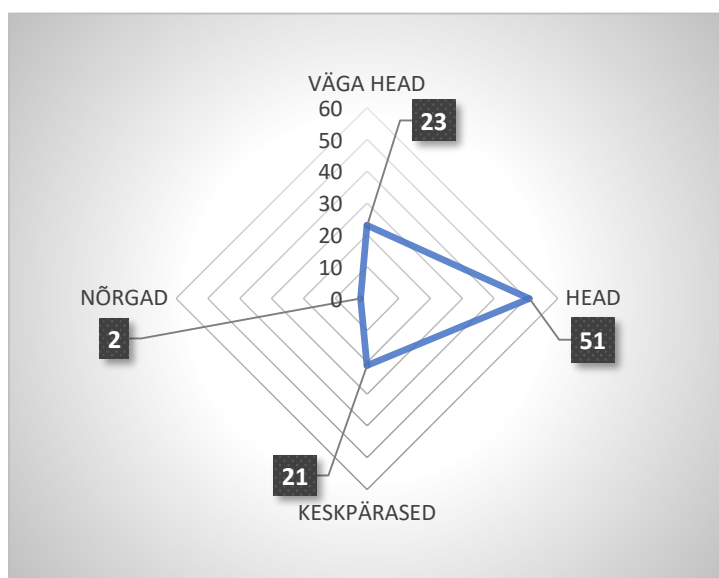
3.2. Eliitkooli maine

Õpilased tajuvad väga selgelt Tallinna Prantsuse Lütseumi kui eliitkooli mainet. 81 õpilast peavad seda kooli eliitkooliks ning 16 mitte. Seejuures need, kes seda ei tee, toovad oma avatud vastustes välja, et nende jaoks on eliitkool võrreldes teistega nõudlikum, orienteeritud (headele õpi)tulemustele, sinna on keerulisem õppima pääseda ning seda saavad lubada vaid teatud pered ja heal majanduslikul järjel inimesed, omab eraldi õppekava, sealt oodatakse paremat haridust,

õpilased saavutavad erakordselt kõrgeid tulemusi ja on omandanud elementaarse viisakuse. Kuna nemad enda kooli „eliitkooliks“ ei pea, võib järeldada, et nende õpilaste arvates ei ole kirjeldatud tingimused täidetud. Samas oli ka õpilasi, kes leidsid, et eliitkooli kui sellist ei eksisteeri üldse ning see ei tähenda mitte paremat kooli, vaid suuremat õppemahtu.

Samas on need õpilased, kes TPL-i „eliitkooliks“ peavad, sarnasel arusaamal sellest, milline see kool olema peaks: haridustase on kõrge, õpikoormus on suurem, õpitulemused ja eksamitulemused kõrgemad ning seejuures keskendutakse õppimisele ja õpilased on teadlikud sellest, mida nad koolis teevad. Ka õpe on tänu õpetajate kõrgele kvalifikatsioonile kvaliteetsem, mitmel juhul tuuakse välja õpilaste perede majanduslik jõukus ning nende elukoht. Õpitulemusi näitlikustatakse läbi riigieksamite tulemuste, mille kohaselt „eliitkool“ peaks pidevalt edetabelites olema esimeses otsas (näiteks esiviisikus), mis tingib omakorda tuntuuse. Kooli pääsemiseks on suur nõudlus ja seetõttu ka keerulisem sisse saada, mida põhjendatakse sellega, et kool on teistest parem ja maine on kõrgem. Ka õpilaste puhul tuuakse välja viisakust, laia silmaringi ning motivatsiooni õppida.

Käesoleva uuringu raames paluti õpilastel hinnata ka oma õpitulemusi, et neid seostada erinevate mainekujunduslike aspektidega suhestumisega. Kolm neljandikku vastanutest pidas oma õpitulemusi kas väga headeks või headeks (joonis 4) ning vaid kaks õpilast nõrkadeks. Seda saab seostada ka õpilaste endi hinnanguga eliitkoolile, mille kohaselt õpivad koolis motiveeritumad õpilased, kes on teadlikumad oma sihtidest ja eesmärkidest.

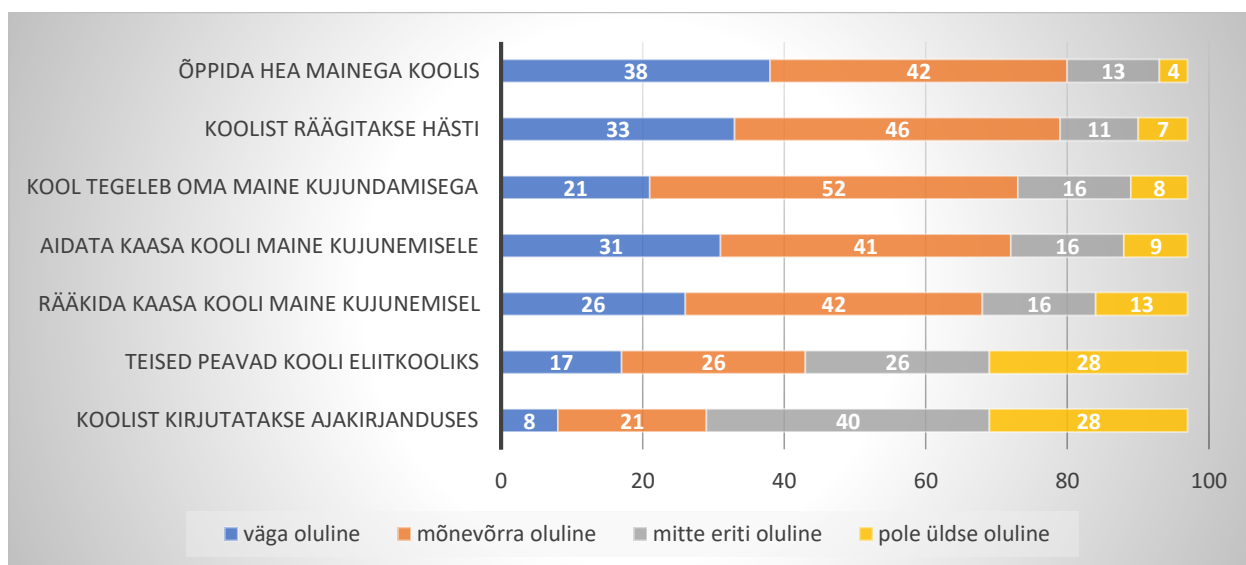

Joonis 4. Õpilaste hinnang oma õppetulemustele.

Seitse õpilast 16st, kes TPL-i ei pea eliitkooliks, hindavad seejuures oma õpitulemusi keskpärasteks, samas aga hindavad 5 õpilast oma õpitulemusi ka väga headeks. 14 õpilast on kooli tulnud õppima põhikoolis ning kaks gümnaasiumis. Soolisuse ega klassipõhisuse vaates pole võimalik siin erisusi välja tuua, kuivõrd kõigis kategooriates jagunevad vastajad võrdeliselt.

3.3. Maine olulisus õpilaste vaates

Tallinna Prantsuse Lütseumi õpilased peavad enamasti väga oluliseks või vähemalt mõnevõrra oluliseks õppida hea mainega koolis ning et nende koolist räägitakse hästi (joonis 5). Tähtsaks, kuid mitte primaarseks peetakse seda, et kool tegeleks teadlikult oma maine kujundamisega, maine kujundamises kaasa rääkimist ja ka ise osalemist. Kõige suuremad lahkavamused olid selles osas, kui oluline on, et kooli peetakse teiste poolt „eliitkooliks“: võrdselt veerand vastajatest pidas seda pigem oluliseks ja mitte eriti oluliseks. Veidi rohkemad (28 vastajat) ei pidanud seda üldse oluliseks ja 17 pidasid seda väga oluliseks. Selgelt kõige ebaolulisemaks peeti seda, kas koolist kirjutatakse ajakirjanduses. Autor jättis teadlikult siinkohal täpsustamata, kas õpilased peavad silmas positiivset või negatiivset meediakajastust, et vältida äärmuste tekkimist: võib eeldada, et positiivne kajastus meeldib paljudele ning negatiivsest soovitakse pigem hoiduda. Sarnase tulemuseni jõuti ka teistes küsimustes: skandaale ja halba meediakajastust nähakse kooli maine kahjustajadena, samas kui positiivset meediakajastust peetakse üheks olulisemaks kooli maine kujundajaks.

Joonis 5. Maine kujundamise tähtsus õpilaste vaates.

Kui sotsiaaldemograafilised näitajad uuringust lähtuvalt ei mõjuta õpilaste soovi õppida hea mainega koolis, siis enamus (5 õpilast 8st) nendest, kes peab oma kooli mainet pigem halvaks, ei soovi ka õppida hea mainega koolis. Samuti ei tähtsusta hea mainega koolis õppimist need, kes on samas pigem kriitilised õpetajate õppemeetodite valiku osas. Lisaks hindavad enam kui pooled neist oma õpitulemusi nõrkadeks või keskpärasteks.

Kõigi aspektide puhul paistab silma see, et 10. klassi õpilased peavad neid vähem tähtsamaks kui vanemad õpilased (tabel 2). Lisaks kehtib kõigi aspektide puhul seaduspära, et kõige olulisemaks peab neid 11. klass, seejärel 12. klass ja kõige viimasena 10. klass.

Tabel 2. Maine kujundamise tähtsus klasside vaates.			
	10. klass (38) (oluline/ebaoluline)	11. klass (33) (oluline/ebaoluline)	12. klass (26) (oluline/ebaoluline)
Õppida hea mainega koolis	29/9 (76%)	30/3 (91%)	21/5 (81%)
Koolist räägitakse väljaspool hästi	30/8 (79%)	28/5 (85%)	21/5 (81%)
Kool tegeleb maine kujundamisega	23/15 (61%)	29/4 (88%)	21/5 (81%)
Rääkida kaasa kooli maine kujunemisel	23/15 (61%)	27/6 (82%)	18/8 (69%)
Aidata kaasa kooli maine kujunemisele	26/12 (68%)	27/6 (82%)	19/7 (73%)
Teised peavad kooli eliitkooliks	14/24 (37%)	18/15 (55%)	11/15 (42%)
Koolist kirjutatakse ajakirjanduses	7/31 (18%)	13/20 (40%)	9/17 (35%)

Kui võrrelda samu aspekte lähtuvalt sellest, kas õpilane on asunud TPL-is õppima põhikoolis või astunud kooli alles gümnaasiumis (tabel 3), ilmnevad ka siin mõningad erisused. Need, kes on asunud kooli õppima alles gümnaasiumis, peavad suurema tõenäosusega oluliseks seda, et koolist räägitakse ka väljaspool hästi, et kool tegeleks oma maine kujundamisega ning teised peaksid kooli eliitkooliks. Samuti on neil suurem soov aidata kaasa kooli maine kujundamisele.

Tabel 3. Maine kujundamise tähtsus õpistaaži vaates.		
	Asunud õppima põhikoolis (70) (oluline/ebaoluline)	Asunud õppima gümnaasiumis (27) (oluline/ebaoluline)
Õppida hea mainega koolis	58/12 (83%)	22/5 (81%)
Koolist räägitakse väljaspool hästi	55/15 (79%)	24/3 (89%)
Kool tegeleb maine kujundamisega	51/19 (73%)	23/4 (85%)
Rääkida kaasa kooli maine kujunemisel	49/21 (70%)	19/8 (70%)
Aidata kaasa kooli maine kujunemisele	48/22 (69%)	24/3 (89%)
Teised peavad kooli eliitkooliks	28/42 (40%)	15/12 (56%)
Koolist kirjutatakse ajakirjanduses	22/48 (31%)	7/20 (26%)

Ühtviisi oluliseks peavad õppimist hea mainega koolis nii need õpilased, kes on kooli tulnud õppima põhikoolis kui ka need, kes on liitunud alles gümnaasiumis. Mõlemad sihtgrupid peavad aga ebaoluliseks ajakirjanduses koolist kirjutamist, kusjuures on see veidi olulisem nende jaoks, kes on asunud TPL-is õppima juba põhikoolis. Ehkki ajakirjanduse mõju hinnatakse maine kujunemisel teistest aspektidest oluliselt madalamalt, siis nähtub ajakirjanduse mõju ja tähtsus eeskätt neis aspektides, mida õpilased näevad kooli maine negatiivse kujundajana. Sellest lähtuvalt võib eeldada, et pigem peetakse oluliseks meediakajastuse vähesust, kuna see kipub mainet rikkuma.

Enim tõid õpilased välja kooli maine halvenemise erinevate skandaalide tõttu, mis tihtipeale meediasse jõuavad, viidates korduvalt ühele konkreetsele näitele (Jefimov, 2021). Samas pidasid õpilased mainet kahjustavaks ka enda halba käitumist, mille puhul viidati mitmel korral käitumisele väljaspool kooli. Lisaks nähti negatiivse kuvandi tekitajana koolisisesid probleeme õpetajate suhtumises (eeskätt algklassides) ning kohatist aegunud õppemeetodite kasutamist õpetajate poolt. Lisaks nähti probleemina muljet, mis koolist jääb väljapoole läbi õpilaste halbade õpitulemuste ja suure väljalangevuse. Samuti nähti probleemina kriminaalset muljet, mis on seotud keelatud ainete tarbimise ja vargustega. Kuvandist kõnelemisel viitasid õpilased suurele õppekoormusele, mis võib jätta teistele negatiivse mulje ning enda negatiivsele suhtumisele. Viimased on seoses ka kooli puudutavate eelarvamuste ja kuulujuttudega.

Negatiivset mainet kujundavad aspektid TPL-i näitel:

- Skandaalid (31 mainimist)
- Õpilaste käitumine (14)
- Probleemsed õpetajad (12)
- Halvad õpitulemused (10)
- Suur õppekoormus (9)
- Eelarvamused ja kuulujutud (6)
- Õppemeetodid (6)
- Õpilaste endi negatiivne suhtumine (5)
- Vargused (5)
- Probleemid keelatud ainetega (3)
- Suur väljalangevus (3)

Positiivsest vaatest hindavad õpilased oma kooli puhul kultuursust ja kultuurile kalduvust, inimesi (nii õpilaste kui õpetajate näol) ning koolist saadavat head haridustaset. Kultuursusest kõneldes toodi välja kultuurilise hariduse andmist, kultuurseid õppekäike ning keskendumist kultuuri propageerimisele. See ühtib ka kooli seatud eesmärgiga propageerida euroopalikku humanismi ning kasvatada rahvuslikku haritlaskonda, mille saavutamiseks on oluline laia kultuurse maailmapildi omamine (TPL-i arengukava, 2020).

Kultuurse maailmapildiga ühtivad ka traditsioonidele rõhumine, silmaringi laiendamine ning individuaalsus. Seejuures on oluline märkida, et õpilaste jaoks on kooli puhul olulised pigem mitte mõõdetavad ja abstraktsed aspektid, mille tunnetus on individuaalselt tihtipeale väga erinev. Ainsad reaalset mõõdetavad aspektid on kooli asukoht Tallinna kesklinnas, mida samuti ühe positiivset mainet kujundava aspektina välja toodi, ning õpilaste tulemused nii koolis kui riigieksamitel. Seejuures mainis viimaseid vaid neli õpilast.

Positiivset mainet kujundavat aspektid TPL-i näitel:

- Kultuursus (40 mainimist)
- Inimesed (32)
- Haridustase (29)
- Traditsioonilisus (26)
- Kooli keskkond (23)
- Ühtsus (19)
- Silmaringi laiendamine (18)
- Individuaalsus (17)
- Hoolivus (15)
- Väike kool (14)
- Distsipliin (13)
- Maine (12)
- Asukoht (10)
- Lisaväärtused (8)
- Õpitulemused (4)

Nii positiivsed kui negatiivsed mainet kujundavad aspektid selgusid küsimustiku avatud vastuste abil, mis eeldas vastajatelt oma sõnadega aspektide kirjeldamist. Töö autor kategoriseeris vastused märksõnade kaupa, et anda lihtsustatud ülevaadet õpilaste vaates olulistest aspektidest.

3.4. Kooli maine kujundajad

Küsimustikule vastanud õpilased leidsid, et nende arvates kujundavad kooli mainet üldiselt eeskätt õpilaste õppeedukus, positiivne meediakajastus, see, et õpetaja tunneb end koolis väärtustatuna ja riigieksamite tulemused. Tabelis 4 on analüüsitud õpilaste hinnangut sellele, kuivõrd erinevad aspektid kujundavad nende hinnangul kooli mainet. Aspektide kirjeldamise aluseks on võetud Tikerperi (2020) kaardistus kooli mainet kujundavatest aspektidest. Õpilaste hinnang on arvatud skaalal kujundab kindlasti (+2), pigem kujundab (+1), eriti ei kujunda (-1), ei kujunda üldse (-2).

Tabel 4. TPL-i mainet kujundavad aspektid õpilaste vaates.

	kujundab kindlasti	pigem kujundab	eriti ei kujunda	ei kujunda üldse	SUMMA
Õpilaste õppeedukus	43	51	3	0	134
Positiivne meediakajastus	48	44	3	2	133
Õpetaja tunneb end koolis väärtustatuna	58	28	10	1	132
Riigieksamite tulemused	36	60	1	0	131
Õpilased on koolis õnnelikud	31	64	2	0	124
Koolijuhi esinduslikkus	32	62	3	0	123
Turvatus	31	60	6	0	116
Rahulolu küsitlustega arvestamine	58	22	11	6	115
Õpetajate professionaalsus	23	69	5	0	110
Õpilaste saavutused võistlustel	41	43	9	4	108
Nähtaval olemine	38	44	13	2	103
Õpilased tahavad öelda, mis kooli esindavad	27	59	10	1	101
Koolist välja langejate arv	44	34	15	4	99
Vähesed kaebused kooli/õpetajate kohta	27	57	12	1	97
Hoonete seisukord	42	33	21	1	94
Kõrgkooli pääsemine	39	37	17	4	90
Oma gümnaasiumis jätkamine	26	55	15	1	90
Koolijuhi suhted linnavalitsusega	40	31	26	0	85
Huviringide mitmekesisus	40	28	26	3	76

Ürituste korraldamine	29	45	19	4	76
Tuntud vilistlased	39	29	26	3	75
Head võimalused erivajadustega lastele	35	36	21	5	75
Kooli sümboolika	29	42	24	2	72
Ajakirjanduse huvi kooli vastu	39	22	29	7	57
Konservatiivne õpe	37	22	26	12	46
Lapsevanemad osalevad kooli üritustel	24	8	46	19	-28
Õpilaste arv	7	8	52	30	-90

Õpilaste vaates eristuvad selgelt nende jaoks olulised ja vähemolulised näitajad. Seejuures lapsevanemate osalemist kooli üritustel ja õpilaste arvu suurust vastajad maine kujundamisega pigem ei seosta. Samas leidsid õpilased, et mitmed aspektid on neist endist sõltuvad ja seeläbi on neil võimalik oma kooli mainet kõrgel hoida. Kõige enam vastanuid (54) märkis ära õpilaste õppeedukuse sõltuvuse neist endist (tabel 5). Ka teised mõõdetavad aspektid, nagu riigieksamite tulemused ja saavutused olümpiaadidel ning võistlustel, leidsid vastajate poolt ära märkimist.

Tabel 5. Aspektid, mida õpilased ise kujundavad.	
Õpilaste õppeedukus	54
Riigieksamite tulemused	52
Tulemused olümpiaadidel	37
Turvatus	28
Projektides osalemine / nähtaval olemine	22
Õpilased on koolis õnnelikud	20
Ürituste korraldamine	18
Hoonete seisukord	14
Kooli kuvandi kujundamine läbi oma juttude	14
Kõrgkooli sisse saamine	14
Sümboolika kandmine / austamine	13
Õpilased tahavad öelda, mis kooli nad esindavad	12
Positiivne meediakajastus	11
Vähesed kaebused kooli kohta	10
Koolist välja langejate arv	9
Õpetaja tunneb end väärtustatuna	8
9. klassi õpilased tahavad jätkata oma koolis	7
Tuntud vilistlased	6
Õpilaste arv	6

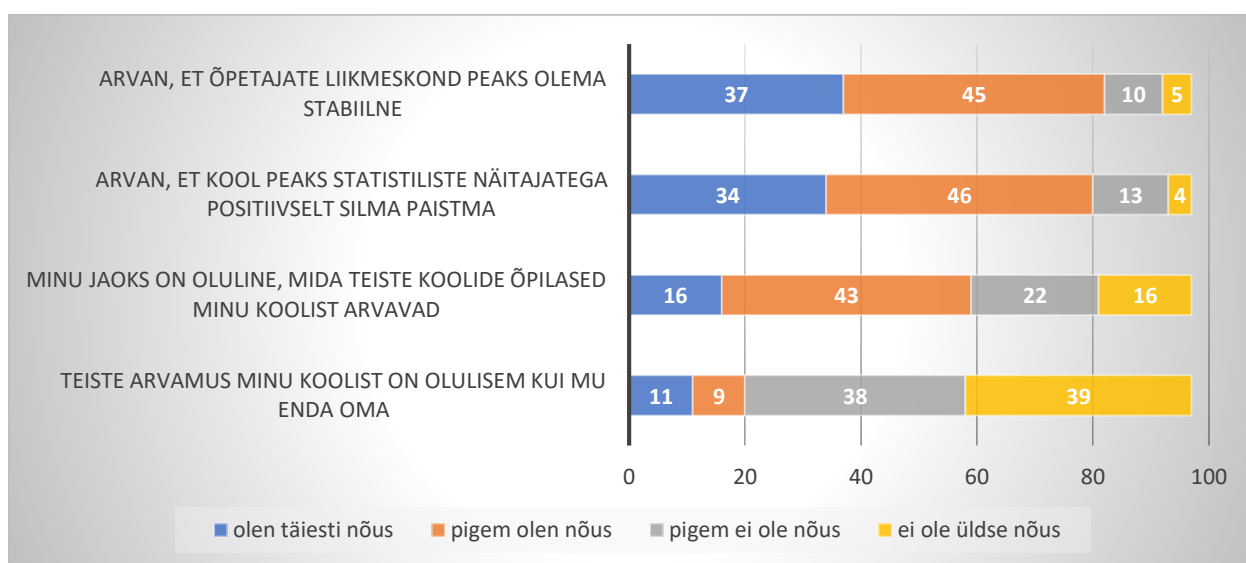
Oluliselt vähem vastajaid tundis, et neist sõltub koolis turvatunne (silmas on peetud koolivägivalla puudumist) ning õpilaste õnnelikkus. Sama paljud vastajad leidsid, et nendest sõltub ürituste korraldamine või kooli avalikkusele nähtaval hoidmine läbi projektides osalemise.

Ülejäänud kategooriate puhul oli näha individuaalsemat lähenemist (neid pidas oluliseks vähem kui viiendik vastajaid), mida saab selgitada vastaja isikliku kogemusega. Näitena võib tuua, et enamik õpilasi (6 õpilast 9st), kes tunnevad, et neist sõltub koolist välja langejate arv, hindavad ka oma õpitulemusi keskpärasteks või nõrkadeks.

Kuigi kooli maine kujundajatena peeti silmas ka näiteks koolijuhhi esinduslikkust, tema

suhteid linnavalitsusega või õpetajate professionaalsust, siis nende kujunemises õpilased endil rolli ei näinud.

Samal ajal usub 82 vastanut, et kooli mainele mõjub positiivselt õpetajate stabiilne liikmeskond (joonis 6). Peaaegu sama paljud õpilased (80) arvavad, et kool peaks erinevate statistiliste näitajatega (riigieksamite tulemused, madal koolist välja langevus, tulemused võistlustel ja olümpiaadidel) positiivselt silma paistma. Oluliselt vähem, 59 vastanut pidasid oluliseks seda, mida teiste koolide õpilased tegelikult tema koolist arvavad, ning vaid 20 pidasid seda arvamust tähtsamaks kui enda oma.

Joonis 6. Õpilaste arusaam avaliku arvamuse kujunemisest.

Soolisuse vaates ilmnes arusaamade puhul aga asjaolu, et tüdrukute jaoks läheb rohkem korda see, mida teiste koolide õpilased konkreetsest koolist arvavad. 52 vastanut tüdrukust pidasid seda oluliseks 41, samas kui 41 vastanud poisist vaid 16. Ülejäänud punktides langesid arvamused suures plaanis kokku vastanute soolise tasakaaluga. Klasside vaates peavad teiste koolide õpilaste arvamust olulisemaks 11. klassi õpilased (tabel 6), kellest kolm neljandikku leidsid, et tegu on pigem olulise või väga olulise teemaga, kuid 10. ja 12. klassi õpilastest pidasid seda oluliseks vaid pooled. Samas pidasid 10. klassi õpilased oma koolikaaslastest olulisemaks väljaspool kooli olevate inimeste arvamust võrreldes enda arvamusega. Samuti saab tulemuste põhjal teha järelduse, et teiste arvamus võrreldes enda arvamusega on suurema tõenäosusega olulisem nende õpilaste jaoks, kes on Prantsuse lütseumisse tulnud õppima alles gümnaasiumis.

Tabel 6. Õpilaste arusaam avaliku arvamuse kujunemisest klasside vaates.			
	10. klass (38) (oluline/ebaoluline)	11. klass (33) (oluline/ebaoluline)	12. klass (26) (oluline/ebaoluline)
Arvan, et õpetajate liikmeskond peaks olema stabiilne	32/6 (84%)	30/3 (91%)	20/6 (77%)
Arvan, et kool peaks statistiliste näitajatega positiivselt silma paistma	32/6 (84%)	27/6 (82%)	21/5 (81%)
Minu jaoks on oluline, mida teiste koolide õpilased minu koolist arvavad	20/18 (53%)	25/8 (76%)	14/12 (54%)
Teiste arvamus minu koolist on olulisem kui mu enda oma	11/27 (29%)	5/28 (15%)	4/22 (15%)

Uuringus hindasid õpilased erinevate osapoolte rolli kooli maine kujunemisel, järjestades neid pingeritta. Analüüsimiseks on õpilaste hinnang seatud tabelisse (tabel 7), kus kõige olulisem maine kujundaja on tähistatud lahtris Valik 1 ja kõige ebaolulisem Valik 7. Õpilaste hinnang on arvutatud skaalal Valik 1 (+7), Valik 2 (+6), Valik 3 (+5), Valik 4 (+4), Valik 5 (+3), Valik 6 (+2) ja Valik 7 (+1).

Tabel 7. Õpilaste hinnangud erinevate osapoolte rollile kooli maine kujunemises.								
	Valik 1	Valik 2	Valik 3	Valik 4	Valik 5	Valik 6	Valik 7	Summa
Õpilased	52	18	14	6	3	3	1	582
Koolijuht	28	33	23	7	3	0	3	549
Õpetajad	6	32	30	12	6	8	3	469
Ajakirjanikud	9	7	14	23	22	6	16	361
Lapsevanemad	1	1	5	31	39	13	7	312
Teiste koolide õpilased	1	4	10	11	13	23	35	245
Teiste koolide õpetajad	0	2	1	7	11	44	32	198

Õpilaste hinnangul peetakse esmasteks kooli maine kujundajateks õpilasi ning koolijuhti, kellele järgnevad õpetajad. Üsna võrdset keskpärast rolli nähakse ajakirjanikel ning lapsevanematel ja kõige ebaolulisemaks peetakse teiste koolide õpilaste ja õpetajate rolli konkreetse kooli maine kujunemises.

4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Uurimisprobleemist lähtuvalt oli oluline tuvastada Tallinna Prantsuse Lütseumi õpilaste arusaamu kooli mainet kujundavatest aspektidest. Kuivõrd teemat on vähe uuritud ja koolide mainekujunduslik küsimus on üha aktuaalsem, on oluline mõista erinevate osapoolte ootusi ja arusaamu, mida on tihtipeale reaalsuses keeruline kirjeldada. Kogutud tulemustest lähtuvalt on käesolevas peatükis analüüsitud töö tulemusi ja vastatud uurimisküsimustele. Need on omakorda seotud teoreetiliste lähtekohtadega, mille baasil on tehtud järeldused.

Kuivõrd uuring on läbi viidud konkreetse kooli näitel, ei ole võimalik saadud tulemusi üldistada erinevate koolide õpilastele ning selleks, et teha põhjalikumat analüüsi õpilaste arusaamadest kooli maine kujunemisel, tuleb analüüsida erinevat tüüpi koole erinevates Eesti paikades. Küll aga annab käesolev töö aimu just ühe konkreetse kooli õpilaste arusaamadest enda kooli näitel. Tulemustest nähtub, et sama kooli õpilased on oma üldistes põhimõtetes sarnastel arusaamadel ning toovad välja ühesuguseid aspekte selle osas, mis on nende jaoks kooli maine kujunemisel oluline ning kuidas nemad seda mõjutada saavad.

Rohkem erisusi arusaamades tekib nõrka skaala madalamas otsas, kus tuleb rohkem mängu individuaalsust. Lähtudes Browni jt (2006) põhimõtetest, et organisatsiooni kuvandi loomisel on oluline roll sisemisel kuvandil, mis tuleneb liikmete enda ettekujutustest, tuleb seetõttu arvestada ka aspektidega, mis ei viita küll organisatsiooni liikmete enamusele, kuid mis on kujunenud liikmete isiklikest kogemustest. Mis selle erisuse tingib, konkreetse uuringu põhjal kindlalt väita ei saa, kuid analüüsitud vastuste põhjal võib oletada, et enim mängib siin rolli õpilaste isiklik kogemus mõne teemaga kokkupuutel: need, kes on teemaga kokku puutunud, peavad seda suurema tõenäosusega oluliseks, kui need, kellel kokkupuude puudub. Uuringu tulemustest nähtub, et maine kujundamisega on vajalik tegeleda ning selle vajadus seisneb eelkõige negatiivsest kuvandist hoidumises, mistõttu on põhjendatud kooli suhtekorralduse võrdlemine ka äriorganisatsioonidega (Balmer ja Greyser, 2003; Helm, 2011). Samas aga ei täida kool funktsiooni, mille kohaselt on oluline panna kõik õpilased hindama ühesuguseid mainekujunduslikke aspekte, kuna nende individuaalsed ootused on erinevad. Kuigi kooli seatud eesmärgid (TPL-i arengukava, 2020) aitavad viia õpilaste ühise väärtusruumi kujundamiseni, ei ole käesoleva empiirilise uuringu põhjal õige tähelepanuta jätta ka ühisest soovitud kuvandist (Brown jt, 2006) erinevaid lähenemisi. Kuivõrd hulk vähem tähtsaid aspekte lähevad tervikuna

korda sama suurele hulgal õpilastele, kui olulisemad aspektid üksikuna, ei ole kooli vaates õige neid kõrvale jätta, kuna kooli eesmärk on toetada õpilaste individuaalsust ja olla õppija arengu toetamise koht (Sutrop jt, 2017).

Prantsuse lütseumi näitel kujunes välja arusaam, et õpilased näevad oma kooli positiivsete külgedena aspekte, mida on enamasti keeruline siduda avaliku arvamuse ning maine kujundamisega ühiskonnas. Samas ühtivad need kooli enda poolt soovitud väärtustega (TPL-i arengukava, 2020). Õpilased hindavad kooli sisemist kuvandit oluliselt kõrgemalt kui seda, millisena paistab see väljapoole. Lähenemine ühtib ka Tikereperi (2020) arusaamaga, et maine kujundamine väljendub pigem taustategevusena kooli igapäevaelus ja mitte niivõrd omaette planeeritud tegevusena ning Türki jt (2011) põhimõttega tähtsustada kooli arengukava ning koolijuhil visiooni realiseerimist. Küll aga ei ühti see õpilaste vaates arusaamaga erinevate huvirühmade rolli tähtsustamisest (Lubienski, 2007), kuna nemad peavad lapsevanemate rolli kooli maine kujundamisel ebaolulisemaks kui koolis iga päev olevate inimeste oma. Avaliku arvamuse väiksele tähtsusele maine kujundamisel viitab uuringu järgi seegi, et teiste koolide õpetajad ja õpilased mõjutavad kooli mainet vähem kui oma kooli inimesed.

Oluline on märkida, et õpilased on väga teadlikud sellest, mis kujundab avalikku arvamust ning nende huvi on vältida negatiivset meediakajastust ning halva kuvandi tekkimist. Uuringu põhjal saab seda seostada sooviga tunda oma kooli üle uhkust ja mitte tegeleda skandaalidega, mis viivad fookuse kõrvale kooli põhieesmärgilt õpetada (Sutrop jt, 2017). Põhiliselt nähakse hea maine saavutamises rolli iseendal, aga ka koolijuhil ja sama kooli õpetajatel. Väljaspool kooli olevatel inimestel (lapsevanemad, teiste koolide õpilased-õpetajad) konkreetselt kooli maine kujunemisel suurt rolli ei nähta. Pigem nähakse neid kui avaliku arvamuse tarbijaid, kelle heakskiit on oluline, et mitte pälvida konkreetse kooli osas kriitikat.

1. Kui oluliseks peavad õpilased kooli mainet ja kuidas on see seotud „eliitkooli“ mõistega?

Küsitlusest nähtus, et TPL-i õpilased peavad kõige olulisemaks teguriks koolile hinnangu andmisel kooli mainet. See toetab ka erinevate käsitluste (Jürgen, 2016; Raun, 2011; Vaarma, 2013) arusaama, et kooli maine ja kuvand on olulised. Õpilaste jaoks on oluline õppida hea mainega koolis ning nad näevad ka tähtsust selle teadlikus kujundamises, mis Browni jt (2016) kohaselt põhjendab organisatsiooni liikmete ettekujutust sellest, mida nad teevad. Seejuures peavad nad oma kooli mainet enamasti kas heaks või väga heaks. Lisaks selgus analüüsist, et enamik õpilasi

peab oluliseks seda, et nad tahaksid öelda, mis kooli nad esindavad ning seejuures, et nad on uhked oma kooli üle. Kuigi Tikeperi (2020) analüüsist nähtub, et mitmed koolidirektorid peavad mainekujunduslikult oluliseks olla uhked oma kooli üle, siis enamik teoreetilisi käsitusi sellele tähelepanu ei pööra ja olulisemaks peetakse hoopis kuvandit, mis luuakse lapsevanematele selleks, et nad sooviksid oma lapsi just konkreetsesse kooli panna (Kessa, 2013; Lubienski, 2007). Käesolev uuring aga ei toeta kuvandi loomise tähtsust lapsevanemale. Kuivõrd gümnaasiumiõpilased on keskendunud oma valikute tegemisele, mis hõlmavad enda soovi järgi sobiliku gümnaasiumi või kõrgkooli valimist, ei osata tõenäoliselt seostada kooli valikut lapsevanemaga, kellel on suurem roll just lapsele esimese kooli valikul, mida peavad tähtsaks Johnsson ja Lindgren (2010).

Õpilaste jaoks on oluline see, et nende koolist räägitakse avalikult hästi ning seejuures võib kooli hea maine tähtsust ja rolli mõnevõrra rohkem täheldada nende õpilaste puhul, kes on asunud TPL-i õppima alles gümnaasiumiastmes. See viitab omakorda Kessa (2013) arusaamale valikute tähtsusest hea hariduse omandamisel. Ehkki õpilaste hinnangul on vähem oluline see, mida teiste koolide õpilased ja õpetajad arvavad nende koolist, tajuvad nad selget vastutust ise kooli maine kujundamise eest. Lisaks tuli välja pettumus mitmete aspektide osas, mis mõjutavad kooli kuvandit väljapoole negatiivselt: skandaalid, eelarvamused ja mõned õppetööga seonduvad halvad näited, mis küll ei toeta otseselt Heinaru (2016) väiteid, et kooli maine kujunemisel mängib olulist rolli sõltumatu väline keskkond, kuid kuna avalikkuseni jõudnud teemad puudutavad siiski kooli poolt tekitatud probleeme, siis saab öelda, et avaliku arvamuse kujunemisel võib koolil puududa kontroll selle üle. See aga kinnitab Vaariku (2014) arusaama, et mainet on võimalik mõjutada, aga mitte lõpuni kontrollida.

Kooli maine puhul tuleb kõneleda ka „eliitkooli“ mõistest, seda enam, et enamik õpilasi pidas enese seatud kriteeriumitest lähtuvalt Prantsuse lütseumit eliitkooliks. Seejuures toodi välja, et eliitkooli mainet kujundavad eeskätt suurem õppimisele orienteeritus ja teadlik otsus seda teha. See toetab Kerbi (2011) arusaama, mille kohaselt peaks kool suutma pakkuda piisavalt head haridust, mis võimaldaks õpilastel jätkata õppimist ülikoolis. Samas leiti seoseid ka perekondade majanduslikust olukorrast lähtuvalt, mida heitis ette Juurak (2014) ning käsitles Kessa (2013), kelle hinnangul mängib kooli maine kujunemisel olulist rolli just õpilaste sotsiaalmajanduslik taust. Olulise hindamiskriteeriumina nähti uuringus erinevaid õpilaste saavutusi: õpitulemused, riigieksami tulemused ja saavutused võistlustel. Selle eelduseks on aga lisaks motiveeritud

õpilastele ka professionaalsed õpetajad ning hea õpetamise kvaliteet. Samas nähtus uuringust, et õpilased, kes suhtuvad konkreetse kooli õpimeetoditesse ja õpetamise kvaliteeti kriitilisemalt, hindavad oma õpitulemusi madalamalt.

Uuringu tulemusena võiks maine olulisust seostada uhkusega oma kooli üle: õpilased on teadlikud sellest, et nende tegemistest sõltub vähemalt osaliselt kooli avalik kuvand, kuid nad ise peavad enda vaates olulisemaks seda, milline on koolielu seestpoolt vaadates. Sarnane lähenemine leidis käsitlemist ka Hollandis (Johnsson ja Lindgren, 2010). Õpilaste arvust kõnelemisel näevad TPL-i õpilased probleemi selles, et õpilaste välja langemine jätab koolist halva mulje, kuid mitte selles, et halva muljega kooli õpilased õppima asuda ei soovi (Vaarma, 2016).

2. Milliseid aspekte näevad õpilased kooli maine kujundajatena?

Suuresti näevad õpilased sarnaseid aspekte kooli maine kujundajatena kui Tikerperi uuringus (2020) intervjuueritunud koolidirektoridki, kuid hinnates seejuures osasid aspekte teistest oluliselt tähtsamateks. Suhete iseloomu erinevate huvirühmadega peavad õpilased kõige vähem oluliseks ning võrdlust (õpitulemused, saavutused) teiste koolidega kõige olulisemaks. Seejuures on õpilaste jaoks tähtis ka kahepoolsete suhete aspekt, mille kohaselt läheb neile korda, et õpilased oleksid õnnelikud, kool oleks turvaline ning puuduksid skandaalid ja kaebused kooli kohta.

Üldiselt on õpilased seda meelt, et enamik kooliga seotud asju mõjutab ka kooli mainet väljast poolt vaadatuna, hoolimata sellest, kas sellega soovitakse teadlikult tegeleda või mitte (Jones, 2008). Küll aga selgus konkreetse kooli näitel, et õpilased hindavad kõige kõrgemalt hoopis neid aspekte, mida pole võimalik otseselt mõõta, vaid mis kujunevad pigem tunnetuse ja põhimõtete loomise läbi: teatud inimtüübi kasvatamine, traditsioonide loomine, inimeste omavaheliste suhete kujundamine ja ühtsustunde tekitamine. Sarnastele arusaamadele on viidatud ka TPL-i arengukavas (2020), mis annab õiguse väita, et kool täidab endale seatud eesmärgid. Lähtudes arusaamast, et suhtekorralduse keskmeks on efektiivne planeerimine (Tikerperi, 2016) ja et kaasaegses ühiskonnas on ka koolidel vaja tegeleda suhtekorraldusega (Past, 2007), siis läbi kooli poolt teadlikult kujundatud identiteedi ja küsimuse, „Kes oleme meie organisatsioonina?“ (Brown jt, 2016: 102), on võimalik tõsta kooli mainet. See omakorda kinnitab tõsiasja, et õpilaste jaoks on oluline, et kooli keskkond oleks neid ja nende mõtteviisi toetav, kuna nad veedavad seal suure osa oma päevast (Vaarma, 2016). Seejuures on oluline, et mõtteviisi kujundajaks võibki olla kool ise, mitte avalik arvamus, mis omakorda annab tõestust sellele, kui oluline on koolil kujundada oma

põhimõtteid ja kuvandit. Võib järeldada, et kooli kuvand väljapoole mängib küll olulist rolli avaliku arvamuse kujunemises, kuid tegelikkuses hindavad õpilased oluliselt kõrgemalt seda, mis toimub koolis sees. Samuti peavad õpilased küll oluliseks kooliga seotud füüsilisi aspekte, asukohta ja seisukorda, kuid ei pea neid maine kujunemise juures primaarseteks.

3. Millist rolli näevad õpilased nii endil kui teistel osapooltel kooli maine kujundajadena?

Uuringust nähtub, et õpilased on väga teadlikud sellest, et nende tegevus mõjutab kooli mainet, mis kinnitab Browni jt (2016) arusaama sellest, mida organisatsioon soovib, et teised nendest arvaksid. Eeskätt näevad õpilased enda rolli statistiliste näitajate kujunemisel: õppeedukus, riigieksamite tulemused, saavutused võistlustel ja olümpiaadidel. Samas on need ka näited, mis kõige rohkem on tekitanud pingeid eliitkoolidest kõnelemisel (Hansen, 20014; Lepik, 2019). Lisaks seostavad õpilased ka kooli siseelu protsesse endaga, mõistes oma rolli koolis turvatunde tekitamisel ning ürituste läbiviimisel. Seejuures näevad nad endal kõige suuremat rolli kooli maine kujundamises. Seevastu Tikerperi (2020) käsitluse kohaselt on küll maine hoidmine taustategevusena igapäeva koolielu osa, kuid seda nähti pigem õpilastele pakutavate võimaluste näol või kokkulepitud väärtuste kujundamises.

Lisaks tunnetavad õpilased koolijuhi tähtsust kooli kuvandi loomisel, kuid uuringu tulemustest ei nähtu täpselt see, mida koolijuhilt selles osas oodatakse. Tõenäoliselt peetaksegi silmas juhi võimekust juhtida ning läbi õigete otsuste kujundada kooli kuvandit, mis läheb kokku Tikerperi (2020) käsitlusega. Lisaks viitavad sellele käesoleva uuringu tulemused, mille kohaselt õpilased näevad kooli maine kujundamisel koolijuhi esinduslikkuse tähtsust. Samuti võib järeldada, et õpilaste ootus koolijuhile on see, et tema tagaks kvaliteetse hariduse läbi professionaalsete õpetajate ja õpimeetodite. Võib eeldada, et ka meediakajastuse puhul on ootused just koolijuhile selles osas, et ta väldiks koolis skandaalide teket ning ennetaks probleeme. Õpetajal nähakse eelnevast lähtuvalt tõenäoliselt vastutust enese tegevuse eest: vältida enda käitumisest tulenevaid probleeme, kuid samas olla õpimeetodite valimise puhul kursis kaasaegsete lähenemistega ning mitte lähtuda iganenud põhimõtetest, mida omakorda põhjendab õpilaste arvamus konservatiivse õppe vähesest tähtsusest.

Prantsuse lütseumi näitel selgus, et õpilaste jaoks on mainest olulisemal kohal hoopis koolis loodud tingimused ning milliseid väärtuseid ja põhimõtteid see esindab. Sellest lähtuvalt võiks

järeldata, et tugevama identiteediga koolide õpilased hindavad kõrgemalt seda, mis neil on, samas kui nõrgema identiteediga koolid seavad endale tihtipeale eeskujuks just esimesi.

Käesoleva töö teoreetiline osa lähtus suuresti erinevates käsitlustes olevatest eeldusest, et kooli maine on oluline avaliku arvamuse kujundamisel, mis omakorda mõjutab kooli valikuid ning seab ühed koolid teistega võrreldes ettepoole, kuid empiiriline osa sellele kinnitust ei andnud. Õpilaste jaoks on avalikust arvamusest olulisem kooli identiteet ja väärtused.

4.1. Meetodi kriitika ja edasised uuringuvõimalused

Meetodi kriitika koha pealt tuleb viidata vastajate vähesele aktiivsusele. Kuivõrd uuringu eesmärk oli kaardistada võimalikult suure hulga gümnaasiumiastme õpilaste arvamusi kooli mainet kujundavatest aspektidest, võiks autori hinnangul veelgi täielikuma ülevaate saamiseks selliseid uuringuid läbi viia koolitunni ajast, mil õpilastel on valmisolek kooliga seonduvatel teemadel kaasa mõelda oluliselt suurem kui vabal ajal arvuti taga, kus igal hetkel on võimalus küsimustele vastamine pooleli jätta, kui seda enam ei viitsita teha. Selline lähenemine võimaldaks saada võrreldes käesoleva tööga veelgi esinduslikuma vastajate hulga. Antud küsimustiku puhul oli suur hulk vastajaid, kes jätsid ankeedi täitmise pooleli ja ehkki Henningu (2021) kohaselt on üha tavapärasem, et näiteks brändikuvandit puudutavates uuringutes jäetakse vastamine pooleli ja seejuures on õiglane hinnata vastaja panust ja aja pühendamist, ei ole käesolevas töös vastavat põhimõtet rakendatud, kuna puudub kontroll selle üle, kas vastaja jättis esialgu küsimustiku pooleli ning pärast alustas uuesti otsast peale.

Eeskätt noorte hulgas küsimustike läbiviimise juures peab autor oluliseks toonitada ka küsimuste visuaalset formaati, et nendele oleks ühtviisi lihtne vastata nii arvuti kui ka nutitelefoni abil. Viimase puhul võib pidev edasi-tagasi kerimine ning kastikeste lohistamine osutuda piisavalt keeruliseks, et lihtsam on küsimustikule vastamine pooleli jätta.

Antud uuringus ei ole otsitud seoseid selle vahel, miks gümnaasiumis kooliga liitunud õpilased just konkreetse kooli kasuks on otsustanud ning seetõttu jääb nende seoste analüüsimine rohkem oletuslikuks ja mitte niivõrd teaduslikult põhjendatuks.

Käesoleva töö raames läbiviidud uuring keskendus põhiliselt erinevate aspektide analüüsimisele, kuidas õpilased näevad neid kooli maine kujundajatena. Sellest lähtuvalt oleks vajalik järgmise sammuna uurida seda, kelle jaoks õpilaste hinnangul oleks vajalik mainet kujundada ning milliseid positiivseid ja negatiivseid nähtuseid nad sellega kaasnemas näevad. Kuivõrd käesoleva uuringu põhjal nähtus, et õpilased lähtuvad oma vastustes sarnastest väärtustest, tuleks uuring läbi viia erinevates koolides, et saavutada olukorrast mitmetahuline pilt. Tulemuste põhjal selgus, et õpilaste vaates on oluline kõneleda neile suunatud mainekujunduslikest aspektidest, kuna just nemad langetavad otsuse, millises gümnaasiumis soovivad nad edasi õppida. Sellest lähtuvalt on kahtlemata üks uurimisvõimalusi kindlaks teha, kuivõrd mõjutab kooli maine ka õpilaste enda kooli valikut ning kas õpilased näevad maine kujundajatena samu aspekte, mida koolid soovivad näidata.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärk oli uurida ühe Tallinna eliitkooli õpilaste suhestumist kooli mainet kujundavate aspektidega ning analüüsida, kui oluliseks nad peavad kooli mainet ning mil määral näevad nad enda rolli selle kujunemises. Arusaamade kujunemisel oli aluseks ja suureks abiks varem läbi viidud uuring koolidirektorite hulgas, mis aitas siduda kahe erineva osapoolle põhimõtteid kooli maine kujundamise tähtsuses. Läbi kvantitatiivse analüüsi uuriti õpilaste arusaamu ning paluti anda hinnanguid erinevatele aspektidele, mis kooli mainet võiksid kujundada. Lisaks uuriti, millist rolli näevad õpilased endal nende aspektide kujunemisel või kui oluliseks nad neid üldse peavad. Kuivõrd koolide maine temaatikat on nii Eesti kui ka maailma tasandil uuritud vähe, panustas käesolev töö koolide ja koolijuhtide võimalusse langetada teadlikumaid valikuid selles osas, kui tõsiselt tuleb suhtuda kooli maine kujundamisse ning millele tuleb enam tähelepanu pöörata.

Analüüsi tulemusena selgus, et õpilased on kooli maine aspektidest teadlikud ning sarnaselt koolijuhtidega seostavad nad neid kooli maine kujunemisega, seejuures tähtsustades osasid aspekte teistest oluliselt rohkem. Lisaks aduvad õpilased seda, et nendel endal on kõige suurem roll kooli maine kujundamises ning mõistavad, kuidas nende suhtumine kujundab maine kasvu või langust avalikkuse ees. Seejuures kooli maine kujundajatena nähaksegi lisaks endale sama kooli õpetajaid ja koolijuhti. Inimesed väljaspool kooli (ajakirjanikud, lapsevanemad, teiste koolide õpetajad-õpilased) mängivad nende hinnangul maine kujunemisel aga väiksemat rolli. Analüüsist nähtus, et negatiivsest mainest hoidumise eest vastutavad nii õpilased kui õpetajad ning selle saavutamiseks on oluline hoiduda halvast käitumisest ja skandaalidest nii koolis sees kui ka väljaspool. Lisaks pidasid õpilased väljapoole paistvast kooli mainest olulisemaks väärtustel põhinevat identiteeti (isikupära), mis tingib nende jaoks kvaliteetse õppekeskkonna ning annab oskused ja eeldused tulevikus iseseisvas elus hakkama saada. Seejuures seostub õpilaste jaoks kooli maine ka uhkusega oma kooli üle ning sooviga sellest rääkida või seda esindada.

Töö teoreetilises ja empiirilises osas ilmnas suurim vastuolu selle vahel, kelle tarbeks on vajalik kooli mainet kujundada: kas see on oluline avaliku arvamuse jaoks või hoopis selle tarbeks, et kooliga seotud inimestel – õpilastel ja õpetajatel – oleks meeldivam koolis olla. Kuigi ka õpilased leidsid, et oluline on hoiduda negatiivsest tähelepanust, ei pidanud nad seejuures oluliseks

tingimata positiivse tähelepanu otsimist. Lisaks kooli identiteedile pidasid õpilased oluliseks hoopis kvaliteetset haridust, mille eelduseks on pädevad ja professionaalsed õpetajad.

Vastuolust lähtuvalt tasuks edasi uurida, kelle jaoks õpilaste hinnangul oleks vajalik mainet kujundada ning milliseid positiivseid ja negatiivseid nähtuseid nad sellega kaasnemas näevad. Seejuures tuleks uuringusse kaasata erinevaid koole ning mitte keskenduda ühe konkreetse kooli näitajate uurimisele, kuna see annab vastuseid vaid sarnastest põhimõtetest lähtuvana.

Soovin tänada töö kirjutamise juures juhendaja Mari-Liis Tikerperit, kes andis vajalikke suuniseid ja ärgitas uurima teemat, millel on laialdasem mõju ja mis aitab vähemalt ühe kooli näitel oma tegevusi paremini mõtestada. Samuti tänan Peter Pedakut toe ja julgustuse eest.

SUMMARY

Aspects of school image development from the perspective of the students of Tallinn French Lyceum

The aim of the bachelor's thesis was to study the relations of the students of one of Tallinn's elite schools to the aspects that shape the school's reputation, to analyse how important they consider the school's reputation and the extent to which they see their role in its development. The previous study of school principals' principles was the basis and a great help in forming the perceptions, which helped to link the principles of the two different parties in the importance of shaping the school's reputation. Through a quantitative analysis, students' perceptions were examined, and assessments were made of various aspects that could shape the school's image. In addition, the role that students see in the development of these aspects themselves or how important they consider them to be at all was studied. As the issues of school reputation have barely been studied both at the local and global scale, this work provides an opportunity to help schools and school leaders make more informed choices about how seriously they should consider the school's image.

The analysis showed that students are aware of different aspects of the school's reputation and, like school leaders, associate them with the development of the school's reputation, emphasizing some aspects significantly more than others. The students realise that they themselves have the greatest role to play in shaping a school's reputation and they understand how their attitudes shape the public opinion. At the same time, teachers and school leaders are seen as shapers of the school's reputation, and people outside the school (journalists, parents, teachers-students from other schools) play a smaller role. The analysis showed that both students and teachers are responsible for avoiding a negative image, and to achieve this, it is important to avoid bad behavior and scandals both inside and outside the school. Furthermore, the students considered a value-based identity (personality) more important than the school's reputation, which provides them with a high-quality learning environment and with the skills and prerequisites to cope independently in the future. At the same time, the reputation of the school is also associated with pride of their school and a desire to talk about or represent it.

In the theoretical and empirical part of the work, the biggest contradiction was between the dilemma whether the school's image should be shaped for public opinion or whether it is more important for people – students and teachers – involved in the school. Although the students also

considered it important to avoid negative attention, they did not necessarily see the need to seek for positive attention. In addition to the school's identity, the students considered high-quality education to be important, which requires competent and professional teachers.

Based on the contradiction, it should be further explored who the students think it would be necessary to build a reputation for and what positive and negative phenomena they see. In doing so, the study should involve different schools and not focus on examining the performance of a particular school, as this only provides answers based on similar principles.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Balmer, J. M. T. ja Greyser, S. A. (2003) Managing the multiple identities of the corporation. *Revealing the Corporation: Perspectives on Identity, Image, Reputation, Corporate Branding and Corporate-Level Marketing*. London: Routledge London.
- Beilman, M. (2020) *Küsitlusuuringud. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Veebiõpik. Kasutatud 29.04.2022, <https://samm.ut.ee/k%C3%BCsitlusuuringud>
- Breiter, A. ja Ruhe, A. H. (2018). Paper versus school information management systems: Governing the figurations of mediatized schools in England and Germany. A. Hepp, A. Breiter, U. Hasebrink (toim), *Communicative Figurations Transforming Communications in Times of Deep Mediatization* (lk 313–339). Palgrave Macmillan: Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-65584-0_13
- Brown, T. J., Dacin, P. A., Pratt, M. G. ja Whetten, D. A. (2006). Identity, intended image, construed image, and reputation: An interdisciplinary framework and suggested terminology. *Journal of the academy of marketing science*, 34(2), 99–106. doi:10.1177/0092070305284969
- Ehala, M. (2018). *Identiteedimärgid. Ühtekuuluvuse anatoomia*. Tallinn: Künnimees.
- Garganourakis, V., Dimopoulos, K. ja Koutsampelas, C. (2022). School Reputation: An Analysis of an Elusive Term in the Greek Lower Secondary System through Parents' „Voices“. *Journal of School Choice*. doi: 10.1080/15582159.2022.2038407
- Hansen, R. (2004). Kas mainekas kool on ka lapse unistuste kool? *SL Õhtuleht*, 11. märts. Kasutatud 28.04.2022, <https://elu.oh tuleht.ee/154087/kas-mainekas-kool-on-ka-lapse-unistuste-kool>
- Heinaru, R. (2016). Millest sõltuvad kooli tulemused ja maine? *Õpetajate leht*, 7. oktoober. Kasutatud 05.01.2022, <https://opleht.ee/2016/10/millest-soltuvad-kooli-tulemused-ja-maine/>
- Helm, S. (2011). Corporate reputation: an introduction to a complex construct. S. Helm, K. Liehr-Gobbers & C. Storck (toim), *Reputation management*, (lk 3–16). Berliin, Heidelberg: Springer.
- Henning, J. (2021) *Pros and cons of Including Partial Responses to Surveys*. Kasutatud 02.05.2022, <https://researchscape.com/blog/partial-responses>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. ja Sajavaara, P. (2010). *Uuri ja kirjuta*. Tallinn: Medicina

- Jefimov, L.-M. (2021). Eliitkooli avalik saladus: Tallinna prantsuse lütseumi õpetaja ahvatles aastaid noori tüdrukuid ja magas nendega. Kool peitis pea liiva alla. *Eesti Päevaleht*, 21. juuni. Kasutatud 30.04.2022, <https://epl.delfi.ee/number/93743703/artikkel/93794789/eliitkooli-avalik-saladus-tallinna-prantsuse-lutseumi-opetaja-ahvatles-aastaid-noori-tudrukuid-ja-magas-nendega-kool-peitis-pea-liiva-alla>
- Johnsson, M. ja Lindgren, J. (2010). “Great Location, Beautiful Surroundings!” Making Sense of Information Materials Intended as Guidance for School Choice, *Scandinavian Journal of Educational Research*, 54(2), 173–187: doi:10.1080/00313831003637956
- Jones, P. (2008). *Communicating Strategy*. Aldershot: Gower Publishing Limited.
- Juurak, R. (2014). Kesklinna eliitkoolid taas pinnuks silmas. *Õpetajate leht*, 12. detsember. Kasutatud 01.05.2022, <https://opleht.ee/2014/12/kesklinna-eliitkoolid-taas-pinnuks-silmas/>
- Juurak, R. (2016). G5 koolide õpilasesindused allkirjastasid uue koostööleppe. *Õpetajate leht*, 18. märts. Kasutatud 30.04.2022, <https://opleht.ee/2016/03/g5-koolide-opilasesindused-allkirjastasid-uue-koostoeleppe-2/>
- Juurak, R. (2019). Kuni on lapsi, seni on ka väikekoole. *Õpetajate leht*, 17. mai. Kasutatud 13.03.2022, <https://opleht.ee/2019/05/kuni-on-lapsi-seni-on-ka-vaikekoole/>
- Jõesaar, T. (2011). Koolide vahel algab armutu konkurents. *Eesti Päevaleht*, 16. märts. Kasutatud 15.04.2022, <https://epl.delfi.ee/artikkel/51293642/koolide-vahel-algab-armutu-konkurents>
- Jürgen, M. (2016). Miks ei anna koolide edetabel koolist õiget pilti? *Eesti Ekspress*, 29. oktoober. Kasutatud 09.01.2022, <https://ekspress.delfi.ee/artikkel/76058697/miks-ei-anna-koolide-edetabel-koolist-oiget-pilti>
- Kalmus, V., Masso, A. ja Linno, M. (2015) *Kvalitatiivne sisuanalüüs. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Veebiõpik. Kasutatud 30.04.2022, <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Kerb, A. (2011). Eliitkooli mõiste ning tähendus. *Haridus*, 2, 30–35.
- Kessa, S. (2013). *Kooli valikut mõjutavad tegurid ja valikute seos muutustega piirkonna hariduskorralduses (Viljandi koostööpiirkonna näitel)*. Magistritöö. Tartu Ülikool, hariduskorralduse õppekava.

- Koppel, K. (2020). Tallinna eliitkoolis 1. klassi pääsemiseks tuleb lapsel seljatada hulk konkurente. *ERR*, 5. veebruar. Kasutatud 28.04.2022, <https://www.err.ee/1031423/tallinna-eliitkoolis-1-klassi-paasemiseks-tuleb-lapsel-seljatada-hulk-konkurente>
- Lauri, T. ja Põder, K. (2011). Mis on eliitkool? *Haridus*, 2, 36–40.
- Lauri, T. ja Põder, K. (2013). Kui avalik sektor käitub nagu erasektor: Tallinna koolivaliku kihistav mõju. *Riigikogu Toimetised*, 27. Kasutatud 01.05.2022, <https://rito.riigikogu.ee/eelmised-numbrid/nr-27/kui-avalik-sektor-kaitub-nagu-erasektor-tallinna-koolivaliku-kihistav-moju/>
- Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M. ja Strömpl, J. (2014). Intervjuu. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. Veebiõpik. Kasutatud 30.04.2022, <https://samm.ut.ee/intervjuu>
- Lepik, R. (2019). Iga hinna eest eliitkooli. Tundsin, et olen oma tavakooli mineva ja ilmselgelt lolli lapsega siin maailmas kahekesi. *Pere ja Kodu*, 6. november. Kasutatud 28.04.2022, <https://perejakodu.delfi.ee/artikkel/87974625/iga-hinna-eest-eliitkooli-tundsin-et-olen-oma-tavakooli-mineva-ja-ilmselgelt-lolli-lapsega-siin-maailmas-kahekesi>
- Lubienski, C. (2007). Marketing schools: Consumer goods and competitive incentives for consumer information. *Education and Urban Society*. doi:10.1177/0013124507303994
- Past, A. (2007). *Mainekujundus ettevõtluses ja poliitikas*. Tartu: Äripäeva Kirjastus.
- Pärnapuu, P. (2018). Miks eelistavad lapsevanemad eliitkoole? Ennekoike emotsionaalsetel põhjustel. *Õpetajate leht*, 19. jaanuar. Kasutatud 28.04.2022, <https://opleht.ee/2018/01/miks-eelistavad-lapsevanemad-eliitkoole-ennekoike-emotsionaalsetel-pohjustel/>
- Raun, A. 2011. Õpilasliit: kooli maine on sageli ekslik. *Postimees*, 18. aprill. Kasutatud 06.01.2022, <https://www.postimees.ee/420920/opilasliit-kooli-maine-on-sageli-ekslik>
- Sutrop, M., Toming, H. ja Kõnnussaarm T. (2017). *Hea kooli käsiraamat*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Tallinna Haridusameti kodulehekülg (2022). Kasutatud 29.04.2022, <https://info.haridus.ee>
- Tallinna Prantsuse Lütseumi arengukava 2021–2025. (2020). Kasutatud 30.04.2022, <https://tpl.edu.ee/wp-content/uploads/2021/05/TPL-arengukava-2021-2025.pdf>
- Tallinna Prantsuse Lütseumi kodulehekülg. (i.a). Kasutatud 28.04.2022, <https://tpl.edu.ee>

- Theaker, A. (2001). *The public relations handbook*. London: Routledge
- Tikerperi, M.-L. (2016). *Suhtekorraldus ja kommunikatsioonijuhtimine koolis riigigümnaasiumi näitel*. Magistritöö. Tartu Ülikool, hariduskorralduse õppekava.
- Tikerperi, M.-L. (2020). Otsides "müstilist miskit": millest koosneb kooli maine?. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri. Estonian Journal of Education*, 8(2), 219–244.
doi:10.12697/eha.2020.8.2.09
- Tooming, M. (2017). Koolide konkurents õpetajate turul ägeneb. *Harju Elu*, 29. september, lk 3.
- Türk, K., Haldma, T., Kukemelk, H., Ploom, K., Irs, R. ja Pukkonen, L. (2011). *Üldharidus- ja kutsekoolide tulemuslikkus ja seda mõjutavad tegurid*. Tartu Ülikool, Haridus- ja Teadusministeerium
- Vaarik, D. (2014). *Sõnumiseadja käsiraamat*. Tallinn: Memokraat.
- Vaarma, A. (2013). *Kutsekooli maine ja kvaliteet Vana-Vigala tehnika- ja teeninduskooli näitel*. Lõputöö. Pärnu kolledži ettevõtluse osakond.
- Valk, A. (2017). *Rahulolu mõõtmine 2017. Õpilaste ja õpetajate heaolu üle-Eestilises rahuloluküsitluses, lühiülevaade 2017.a tulemustest*. Ettekandeslaidid. Kasutatud 10.01.2022, https://www.hm.ee/sites/default/files/rahulolu_2017.pdf

LISA 1. ANKEET

1. Sotsiaaldemograafilised näitajad

1.1. Sinu sugu

Mees

Naine

Ei soovi avaldada

1.2. Millises linnaosas sa elad?

Pirita

Kristiine

Mustamäe

Lasnamäe

Õismäe

Nõmme

Kesklinn

Haabersti

Põhja-Tallinn

Tallinna naabervald

Muu

1.3. Mitmendas klassis õpid?

12. klassis

11. klassis

10. klassis

Mõnes nooremas klassis

1.4. Millal asusid Tallinna Prantsuse Lütseumisse õppima?

1. klassis

2.–9. klassis

Gümnaasiumis

1.5. Milliseks hindad enda õpitulemusi?

Mul on valdavalt väga head õpitulemused

Mu õpitulemused on head

Mu õpitulemused on keskpärased

Minu õpitulemused on nõrgad

2. Kooli valiku põhimõtted

2.1. Kuidas hindad järgmisi aspekte Tallinna Prantsuse Lütseumi puhul?

Vastused: väga halb – pigem halb – pigem hea – väga hea

Kooli maine

Lähedus kodule

Kooli traditsioonid
Õpetajatepoolne õppemeetodite valik
Õpetamise kvaliteet
Hoonete seisukord
Võimalus esindada oma kooli (nt võistlused, konkursid, olümpiaadid)

2.2. Nimeta ENDA JAOKS kuni kolm kõige tähtsamat omadust, mis sinu koolil on

2.3. Kas pead enda kooli eliitkooliks?

Jah

Ei

2.4. Mis iseloomustab sinu jaoks eliitkooli?

2.5. Kui oluline on konkreetset sinu jaoks:

Vastused: pole üldse oluline – mitte eriti oluline – mõnevõrra oluline – väga oluline

... õppida hea mainega koolis
... aidata kaasa kooli hea maine kujunemisele
... rääkida kaasa kooli kuvandit kujundavatel teemadel
..., et sinu koolist räägitakse hästi
..., et kool tegeleks teadlikult oma maine kujundamisega
..., et teised peaksid sinu kooli eliitkooliks
..., et sinu koolist kirjutatakse ajakirjanduses

3. Kooli kuvand

3.1. Kuivõrd nõustud järgmiste väidetega

Vastused: ei ole üldse nõus – pigem ei ole nõus – pigem olen nõus – olen täiesti nõus

Tunnen oma kooli üle uhkust
Tunnen, et mu koolis väärtustatakse õpilasi
Tunnen, et mu koolil on tahe arvestada erinevate huvigruppidega
Tunnen, et minust sõltub, mida minu koolist arvatakse
Minu jaoks on oluline, mida teiste koolide õpilased minu koolist arvavad
Arvan, et õpetajate liikmeskond peaks olema stabiilne
Arvan, et kool peaks erinevate statistiliste näitajatega (kõrged riigieksami tulemused, madal koolist välja langemine, tulemused võistlustel) positiivselt avalikkusele silma paistma
Sellest, mida inimesed väljaspool kooli minu koolist arvavad, on olulisem see, mida arvavad õpilased ja õpetajad oma koolist ise

3.2. Reasta Tallinna Prantsuse Lütseumi näitel tähtsuse järjekorras, kui olulist rolli mängivad kooli kuvandi kujunemises järgmised inimesed:

Reasta 1–7

Õpetajad
Õpilased
Koolijuht

Lapsevanemad
Ajakirjanikud
Teiste koolide õpilased
Teiste koolide õpetajad

3.3. Püüa palun välja tuua näiteid, mis sinu arvates VÕIVAD KAHJUSTADA kõige enam Tallinna Prantsuse Lütseumi mainet.

3.4. Mil määral kujundavad SINU JAOKS järgmised näitajad kooli mainet:

Vastused: ei kujunda üldse – eriti ei kujunda – pigem kujundab – kujundab kindlasti

Õpetaja tunneb end koolis väärtustatuna
Vähesed kaebused kooli/õpetajate kohta
Õpetajate professionaalsus (oskus suhelda, korrektne käitumine)
Õpilased on koolis õnnelikud
Õpilased tahavad öelda, mis kooli nad esindavad
See, millisesse kõrgkooli õpilased sisse saavad
9. klassi õpilased tahavad jätkata oma kooli gümnaasiumis
Turvatunne koolis (ei ole koolikiusamist)
Rahulolu küsitluste tulemustega arvestamine
Õpilaste õppeedukus
Lapsevanemad osalevad kooli üritustel (koosolekud, üritused jm)
Head võimalused erivajadustega lastele
Koolimaja hoonete seisukord
Positiivne meediakajastus
Ajakirjanduse huvi kooli vastu
Ürituste korraldamine
Kooli sümbolika (koolivorm, lipp, laul jne)
Osalemine erinevates projektides (nähtaval olemine)
Huviringide mitmekesisus
Koolijuhi suhted linnavalitsusega
Koolijuhi esinduslikkus
Konservatiivne õpe
Koolist välja langejate arv
Riigieksamite tulemused
Õpilaste saavutused olümpiaadidel ja võistlustel
Õpilaste arv
Tuntud vilistlased

3.5. Soovi korral saad lisada veel aspekte, mis mõjutavad sinu arvates kooli mainet:

3.6. Too eelnevatest välja viis kõige olulisemat näitajat, mille puhul tunned, et need sõltuvad sinust (juhuslikus järjekorras):

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Karel Johannes Vähi,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Kooli mainekujunduse aspektid Tallinna Prantsuse Lütseumi õpilaste perspektiivist“, mille juhendaja on Mari-Liis Tikerperi, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Karel Johannes Vähi

23.05.2022